

Maarit Ojanen

**Monikulttuurinen vuorovaikutus aikuisten välillä
Ristinummen päiväkodissa**

Opinnäytetyö

Syksy 2019

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Maarit Ojanen

Työn nimi: ”Monikulttuurinen vuorovaikutus aikuisten välillä Ristinummen päiväkodissa”

Ohjaajat: Helena Järvi ja Virpi Nikkola

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 80

Liitteiden lukumäärä: 5

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, minkälaisena ilmiönä monikulttuurinen vuorovaikutus esiintyy aikuisten välillä Vaasassa Ristinummen päiväkodissa ja selvittää sitä, miten aikuiset tulkitsevat tätä vuorovaikutusta. Tutkimus osoittautui tarpeelliseksi erityisesti päiväkodin kasvattajien näkökulmasta, koska he kokivat yhteisen kielen puutteen työssään ongelmalliseksi.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan käsitteitä kulttuuri, kulttuurien välinen vuorovaikutus, stereotypia, monikulttuurisuus, kulttuurien välinen kompetenssi. Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla Ristinummen päiväkodin asiakkaina olevien perheiden vanhempia ja päiväkodin kasvattajia teemahaastattelumenetelmällä. Haastatteluun osallistuivat kolme kantasuomalaista vanhempaa, neljä maahanmuuttajataustaista vanhempaa, viisi varhaiskasvatuksen opettajaa ja yksi lastenhoitaja. Haastattelut toteutettiin anonyymeinä yksilöhaastatteluina. Lisäksi aineistoa kerättiin tutkimukseen osallistuneilta kasvattajilta SWOT-analyysin avulla.

Opinnäytetyö on toteutettu käyttämällä laadullisia tutkimusmenetelmiä. Laadullisessa tutkimuksessa ihminen ja ihmisen maailma muodostavat elämiskaikman, jota tarkastellaan merkitysten maailmana.

Tulosten mukaan vanhemmat olivat kokonaisuudessaan hyvin tyytyväisiä Ristinummen päiväkodin toimintaan, mutta kokivat vanhempien keskinäisen vuorovaikutuksen vähäiseksi. Haastatteluun osallistuneet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät mieltäneet puutteellista kielitaitoa samalla tavoin ongelmalliseksi kuin kasvattajat. Kantasuomalaiset vanhemmat olivat tyytyväisiä päiväkodin tasavertaiseen perheiden kohteluun. Kasvattajien työn sujuminen edellyttää monikulttuuristen kompetenssien omaksumista ja lisäksi heiltä vaaditaan rohkeutta ja innostuneisuutta työskennellä moninaisten kieli- ja kulttuuritaustojen kanssa. Vanhemmat ja kasvattajat ideoivat mahdollisuuksia lisätä monikulttuurista vuorovaikutusta aikuisten välillä sekä kulttuuritietoisuutta yleensä.

Avainsanat: kulttuuri, kulttuurien välinen vuorovaikutus, stereotypia, monikulttuurisuus, kulttuurien välinen kompetenssi, varhaiskasvatus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation: Bachelor of Social Services

Author: Maarit Ojanen

Title of thesis: "Multicultural interaction between adults at the Ristinummi day-care"

Supervisors: Helena Järvi and Virpi Nikkola

Year: 2019

Number of pages: 80

Number of appendices: 5

The purpose of this thesis was to provide insight into the phenomenon of multicultural interaction between adults at the Ristinummi day-care and how adults interpret this interaction. The research proved to be necessary especially from the perspective of educators at the day-care as they experienced problematic the lack of a common language.

The theory part of the thesis introduces concepts such as culture, intercultural interaction, stereotype, multiculturalism, intercultural competence. The research data was collected through theme interviews carried out with the parents of families who are clients at the Ristinummi day-care and the educators of the day-care. Three native Finnish parents, four parents with an immigrant background, five early childhood education teachers and one nanny attended the interviews. The interviews were conducted as anonymous individual interviews. In addition, research data was collected from educators through a SWOT-analysis.

The research has been carried out by using qualitative research methods. Qualitative research sees the human being and the human world as a world of living which is viewed as worlds of meaning.

The results of this thesis show that, overall, parents were very satisfied with the Ristinummi day-care, but found little interaction between parents. The parents with an immigrant background who attended the interviews did not perceive the lack of a common language as problematic as the educators. The native Finnish parents were satisfied with the equal treatment of families at the day-care. Acquisition of multicultural competences is necessary for educators for their work to flow. In addition, educators are required courage and enthusiasm to work with diverse linguistic and cultural backgrounds. Parents and adults came up with ideas of possibilities to increase multicultural interaction between adults and cultural awareness in general.

Keywords: culture, intercultural interaction, stereotype, multiculturalism, intercultural competence, early childhood education

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvioluettelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	8
2.2 Aikaisempia tutkimuksia.....	10
3 MONIKULTTUURISUUS SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEISSA.....	12
3.1 Varhaiskasvatuslaki	12
3.2 Kansainvälistymiskehitys	13
4 KULTTUURIN JA KIELEN MERKITYS IHMISELLE	15
4.1 Kulttuurin luoma viitekehys	15
4.2 Kulttuurien tunnuspiirteet	16
4.3 Yksilö, kieli ja kulttuuri	17
4.4 Kielen ja ajattelun välinen yhteys: Sapirin–Whorfin hypoteesi	19
4.5 Sosiaaliset ja kulttuuriset taustat	20
5 VUOROVAIKUTUS ERI KULTTUURITAUSTOISTA TULEVIEN IHMISTEN VÄLILLÄ.....	22
5.1 Jäävuoriteoria.....	23
5.2 Ihmisten välinen kielellinen ja ei-kielellinen viestintä	24
5.3 Kommunikaation onnistumisen välineet	24
5.4 Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri	26
5.5 Stereotypiat.....	27
6 MONIKULTTUURISUUS.....	28
7 KULTTUURIEN VÄLISET KOMPETENSSIT.....	30
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄ	33
8.1 Opinnäytetyöprosessi, kohderyhmä ja tutkimuslupa	33

8.2 Tutkimusmenetelmät.....	35
8.3 Tutkimusaineiston keruu	36
8.3.1 Teemahaastattelut	36
8.3.2 SWOT–analyysi	37
8.3.3 Haastattelut ja aineiston kylläntyminen	37
8.4 Tutkimusaineiston analyysi sisällönanalyysin avulla	40
8.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	41
9 TUTKIMUSTULOKSET	43
9.1 Vanhempien kuvaus aikuisten välisestä monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta päiväkotiympäristössä	44
9.2 Oma kulttuurisidonnaisuus vuorovaikutustilanteissa	49
9.3 Kasvattajien kulttuurisensitiivisyys vuorovaikutustilanteissa	54
9.4 Vanhempien ja kasvattajien kehitysideat	62
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	64
11 POHDINTA	68
LÄHTEET	70
LIITTEET	75

Kuvioluettelo

Kuvio 1. Eri näkökulmat kulttuuriin.....	15
Kuvio 2. Jäävuoren pinnan ylä- ja alapuolella.....	22
Kuvio 3. Kulttuurien väliset kompetenssit.....	30

1 JOHDANTO

Suomi kuten muutkin länsimaiset yhteiskunnat on jo pitkään ollut monikulttuurinen eikä ilmiötä voida pitää Suomessa uutena. Kulttuurivähemmistöjä on aina elänyt suomenkielisen valtaväestön rinnalla. (Frisk & Tulkki 2005, 32.) Muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana, 1990-luvulta lähtien Suomi on kuitenkin kehittynyt väestöpohjaltaan kansainväliseksi ja monipuolisesti monikulttuuriseksi (Derwin & Keihäs 2013, 22). Vaasan kaupunki on seurannut samansuuntaisesti tätä kehitystä. Vuonna 2017 ulkomaalaistaustaisia oli Suomen väestöstä 7 prosenttia ja Vaasassa heidän osuutensa oli 8,9 prosenttia paikallisesta väestöstä. (Tilastokeskus 2019, [viitattu 24.7.2019].)

Vaasassa eri kieli- ja kulttuuritaustat, sekä valtaväestö että maahanmuuttajat, elävät rinnakkain samassa tilassa ja ajassa. Vaasan kaupungin väestöstä vieraskielisten osuus oli 8,5 prosenttia vuonna 2018. Samanaikaisesti vieraskielisten osuus koko Suomen väestöstä oli 7,1 prosenttia. Vaasassa on suomen ja ruotsin kielten rinnalla yli 50 kieliryhmää. (Tilastokeskus 2019, [viitattu 24.7.2019].)

Vuosina 2018–2021 Vaasan kaupunki ja valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta laadittu paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma toteuttavat monikulttuurisuuden strategiaa. Vaasalaisen kestävän yhteiskuntakehityksen visiossa monikulttuurisuuden strategia on tärkeä lenkki. (Vaasan kaupunki 2017, [viitattu 5.8.2019].)

Ristinummen päiväkoti Vaasassa on osa kunnallista varhaiskasvatusta. Päiväkoti henkilökuntineen ja asiakkaineen edustaa väestön monikulttuurista perusjoukkoa, jonka voidaan katsoa olevan riittävän edustava antamaan tutkimustietoa monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta. Päiväkodilla on Vaasassa pisin, yli 20 vuoden kokemus monista eri mantereilta, eri maista ja kieliryhmistä tulevista maahanmuuttajataustaisista asiakkaista valtaväestön rinnalla. Päiväkoti tuntui luonnolliselta opinnäytetyön yhteistyötaholta.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää sitä, minkälaisena ilmiönä monikulttuurinen vuorovaikutus esiintyy Ristinummen päiväkodissa ja miten aikuiset tulkitsevat sitä. Aihetta tarkastellaan sekä kasvattajien että vanhempien näkökulmasta.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Monikulttuurinen vuorovaikutus on valtakunnallisesti ajankohtainen nyt ja erityisesti tulevaisuudessa. Opinnäytetyöni aiheeksi se kuitenkin valikoitui oman mielenkiintoni sekä aikaisemman työ- ja yksityiselämän kokemusten perusteella.

Ristinummen päiväkodilla on Vaasassa pisin kokemus maahanmuuttajataustaisista asiakkaista. Pitkäaikaisesta kokemuksesta huolimatta päiväkodinjohtaja kertoi tapaamisessamme tammikuussa 2019, että yhteisen kielen puuttuminen tekee vuorovaikutuksen vaikeaksi päiväkodin arjessa.

On ymmärrettävää, että erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat synnyttävät vuorovaikutukseen haasteita. Vuorovaikutus on kuitenkin paljon muutakin kuin pelkkä kielikysymys. Tutkimuksen avulla pyrin selvittämään sitä, miten aikuiset purkavat merkityksiä omien kokemuksiensa perusteella. Jokaisella on omat kulttuurisidonnaiset silmälasit, joilla tarkastellaan, arvioidaan muita ihmisiä ja kulttuureita.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisena ilmiönä monikulttuurinen vuorovaikutus toteutuu aikuisten välisissä kontakteissa Ristinummen päiväkodissa, miten kasvattajat ja lasten vanhemmat, niin valtaväestöön kuin maahanmuuttajiin kuuluvat vanhemmat, kokevat nämä kontaktit, sekä nostaa esille mahdollisia vuorovaikutukseen liittyviä vaikeuksia.

Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä ja tietoisuutta monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta. Päiväkodin kasvattajilla on vastuu vuorovaikutuksesta ja tarkoitus on tuottaa tietoa ja mahdollisia kehitysideoita, joiden avulla monikulttuurista vuorovaikutusta voidaan kehittää Ristinummen päiväkotiympäristössä.

Kaikki saavutettu rakentavaan vuorovaikutukseen ja mahdollisten käytäntöjen kehittämiseen liittyvä tieto palvelisi ensisijaisesti päiväkodissa asioivia tai siellä työskenteleviä aikuisia itseään, mutta tieto voisi olla yhteiskunnallisestikin merkityksellistä. Aikuisten saama tieto, ymmärrys ja oppi heijastuvat lapsiin, tulevaisuuden aikuisiin ja heidän tapaansa olla vuorovaikutuksessa.

Opinnäytetyössä on kolme tutkimuskysymystä.

1. Miten monikulttuurista vuorovaikutusta tulkitaan aikuisten välisissä kontakteissa Ristinummen päiväkodissa?
2. Miten yksilön oma kulttuurisidonnaisuus vaikuttaa vuorovaikutustilanteissa?
3. Millaisia ideoita vanhemmat ja kasvattajat tuovat esille monikulttuurisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi?

2.2 Aikaisempia tutkimuksia

Yliopistotasoiset tutkimukset sekä ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ovat selvittäneet laadullisissa tutkimuksissa monikulttuurista kasvatuskumppanuutta. Tutkimukset ovat huomioineet sekä vanhempien että päiväkodin kasvattajien näkökulmia. Alla viitataan tutkimuksiin ennen uudistunutta varhaiskasvatustalain 2018. Uudistuksen 2018 myötä käsite kasvatuskumppanuudesta ymmärretään yhteistyöksi vanhempien ja huoltajien kanssa, sekä päivähoito varhaiskasvatukseksi.

Helsingin yliopistossa käyttäytymistieteellisessä tiedekunnassa Kirsi Könönen on tehnyt pro gradu –tutkielman 2007 aiheenaan ”Kumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö”. Se käsittelee maahanmuuttajataustaisten vanhempien määritelmää onnistuneesta varhaiskasvatuksen yhteistyöstä ja kasvatuskumppanuudesta. Tutkimus on toteutettu laadullisena ilmiötä kuvaavana tapaustutkimuksena. Aineisto koostuu vanhempien taustatiedoista sekä omalla äidinkielellä toteutuneista vertaishaastatteluista. Maahanmuuttajatausta ja päivähoidon asiakkuus toteuttavat tutkimuksessa vertaisuutta. Könösen tutkimukseen on osallistunut kaksi somalia-laistaustaisista vanhemmista koostuvaa ryhmää ja yksi venäläistaustaisista vanhemmista koostuvaa ryhmä.

Könösen pro gradu –tutkielman tulokset osoittavat, että kasvatuskumppanuus on käsitteenä maahanmuuttajataustaisille vanhemmille vaikeaselkoinen. Vanhemmilla on kuitenkin halua ja kykyä pohtia kasvatuskumppanuutta ja sen onnistumista eri näkökulmista. Tutkimustulosten mukaan kasvatuskumppanuuden periaatteet saattavat usein jäädä toteutumatta vanhempien kokeman ulkomaalaisvastaisuuden sekä yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Lisäksi kulttuurierot tuovat kasvatuskumppanuussuhteeseen mahdollisia lisävaikeuksia. Könösen pro gradu –tutkielman tulosten perusteella päätellään, että erilaisten kulttuurien kohdatessa tarvitaan halua ymmärtää ja tulla ymmärretyksi.

Susanna Tapani on tehnyt Diakonia-ammattikorkeakouluun 2009 opinnäytetyön aiheesta ”Avoin päiväkotitoiminta monikulttuurisia perheitä tukemassa Vantaalla”. Tapani on tutkinut asiaa työntekijän näkökulmasta, varhaiskasvattajien kokemuksesta monikulttuurisesta kasvatuskumppanuudesta. Tutkimus on toteutettu osallistuvan havainnoinnin avulla, jota Tapani on täydentänyt harjoittelujaksosensa aikana

käytyjen keskustelujen ja pitämänsä päiväkirjan avulla. Lisäksi Tapani haastatteli harjoittelunsa aikana yksikössä työskentelevät kaksi työntekijää. Tutkimus on ollut laadullinen ja aineistoanalyysi on tehty teemoittelun ja ryhmittelyn avulla.

Tapanin opinnäytetyön tarkoituksena oli tuoda näkyväksi sitä kokemusta ja tietoa, jota työntekijöillä on monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelemisestä. Tapanin tarkoitus oli tutkia tarvitsevatko avoimen päiväkodin työntekijät joitain erityisiä tietoja ja taitoja tähän monikulttuuriseen työhön. Tutkimustulosten perusteella avoin päiväkotitoiminta tarjoaa Vantaalla monipuolista tukea monikulttuurisille perheille. Monikulttuurisessa työssä työntekijä tarvitsee opinnäytetyön tulosten mukaan kasvatustieteen koulutuksen ohella työ- ja elämäkokemusta ja lisäkoulutuksia työskennelläkseen onnistuneesti eri kieli- ja kulttuuritaustaisten perheiden kanssa. Hänen tulee myös tunnistaa omat elämänarvonsa, ennako-oletukset ja olla luonteeltaan avoin, rohkea ja innostunut.

Suomessa ei ole tehty tutkimusta, joka olisi tehty varsinaisesti päiväkotiympäristössä tapahtuvasta monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta siitä näkökulmasta, jota käytän omassa tutkimuksessani. Havaintojeni mukaan useat tutkimukset koskevat kasvatuskumppanuutta tai tutkimusta on tehty työntekijöiden näkökulmasta. Tutkimustulosten avulla pyritään määrittämään niitä kompetensseja, joita työntekijä tarvitsee menestyäkseen monikulttuurisessa työympäristössä. Tuloksilla tavoitellaan menetelmiä ja välineitä lisäämään asiakkaiden osallisuutta tai helpottamaan työntekijöiden työtehtäviä, niiden organisoimista ja asiakkaan kohtaamista.

3 MONIKULTTUURISUUS SUOMALAISEN VARHAISKASVATUKSEN TAVOITTEISSA

Varhaiskasvatus on suunnitelmallinen ja tavoitteellinen kokonaisuus. Pedagogisesti painottuvalla opetuksella, kasvatuksella ja välittävällä huolenpidolla tuetaan lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Keskeiset kehitykselliset muutokset tapahtuvat jo ennen kouluikää ja jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on subjektiivinen oikeus saada varhaiskasvatusta. Se on merkityksellinen perusta koko lapsen tulevalle koulutuskaarelle ja elämälle. Varhaislapsuus on tehokasta aikaa oppia ja kehittyä. Vaikuttavaan varhaiskasvatukseen kuuluu sensitiivinen vuorovaikutus, jolloin oppimisympäristöjä rakennetaan yhdessä lasten kanssa. (Opetushallitus, [viitattu 4.8.2019].)

3.1 Varhaiskasvatustilaki

Suomessa varhaiskasvatustilaki (L 540/2018) säätää varhaiskasvatuksesta. Kunnilla on varhaiskasvatuksen järjestämisvelvollisuus, mutta huoltajat itse päättävät lapsensa osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee kotien kasvatustyötä, edistää lasten tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa omaksutut tiedot ja taidot lujittavat lapsen tulevaisuuden yhteiskunnallista osallisuutta. Lapsen tuen tarve tulee tunnistaa varhaiskasvatuksessa ja tarvittaessa lapselle tulee järjestää tukea monialaisessa yhteistyössä. Kehityksen ja oppimisen tuki kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. (Opetushallitus, [viitattu 4.8.2019].)

Varhaiskasvatustilain (L 540/2018) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä, sekä kunkin yksilön kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on yhteistyö vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi.

Opetushallituksen verkkosivujen mukaan Opetushallitus tukee varhaiskasvatuksen kehittämistä kansainvälistyvässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotikansainvälis-

tymiskehitys antaa kaikille oppijoille mahdollisuudet osallistua kansainvälisyyteen. Tätä kehitystä tuetaan tuottamalla tietoa, jakamalla valtionavustuksia ja olemalla mukana erilaisissa verkostoissa. Kotikansainvälisyys ohjaa lapset tunnistamaan kansainvälisyyttä oppimis- ja toimintaympäristöissä ja omaksumaan sitä omassa arjessaan kielitaitona ja kulttuurienvälisenä ymmärryksenä. Kotikansainvälistäminen tavoittelee YK:n kestävän kehityksen Agenda2030:n hengessä koulutuksen kautta maailmankansalaisuutta ja kulttuurien monimuotoisuutta. (Opetushallitus, [viitattu 6.8.2019].)

3.2 Kansainvälistymiskehitys

Kulttuurilla on voima muuttaa yhteiskuntia. Unesco on valinnut lähestymistavan, jolla rakentaa avointa, osallistavaa ja keskinäiseen kunnioitukseen perustuvaa moniarvoista yhteiskuntaa. Unesco haluaa varmistaa, että kulttuurilla on paikkansa kestävässä kehityksessä. Unesco toimii sen johdosta kulttuurin ja kehityksen puolesta puhujana maailmanlaajuisesti, tukee paikallisia yhteisöjä kulttuuriperinnön suojelemisessa ja pyrkii edistämään ja kannustamaan monikulttuurisuuteen. (Unesco, [viitattu 4.8.2019].) Unesco on YK:n alainen itsenäinen kasvatuksen, tieteen ja kulttuurin erityisjärjestö. Se pyrkii muun muassa edistämään kulttuurien välistä dialogia kasvatuksen, tieteen, kulttuurin ja viestinnän avulla. Unescon tavoitteita Suomessa toteuttaa muun muassa Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, [viitattu 28.8.2019].)

Kansainvälistymiskehitys on huomioitu Vaasan kaupungin, sivistystoimen ja varhaiskasvatuksen strategiassa 2018–2021. Strategia mainitsee lyhyesti monikulttuurisuuden ja kielirikasteisen ohjelman osana varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Vaasan kaupunki 2017, [viitattu 5.8.2019]; Vaasan kaupunki, [viitattu 6.8.2019].)

Monikulttuurinen varhaiskasvatus perustuu Vaasassa varhaiskasvatuksen yleisiin kasvatustavoitteisiin. Lapset otetaan varhaiskasvatuksessa huomioon tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti. Erilaisuutta kunnioitetaan ja lasten kasvua tuetaan kulttuurisessa monimuotoisuudessa. Varhaiskasvatuksen yhteinen tavoite esiopetuksen kanssa on tukea eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten kotoutumista. Lapsen suomen kielen oppimista ja kielitaidon kehitystä tukemalla ja vahvistamalla

tuetaan hänen kotoutumistaan. Lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin oppimista tuetaan samanaikaisesti. (Vaasan kaupunki, [viitattu 28.8.2019].)

4 KULTTUURIN JA KIELEN MERKITYS IHMISELLE

Kulttuuri on varsin monimerkityksellinen sana. Siihen liitetään lukuisia mielikuvia, jotka voivat liittyä esimerkiksi luovaan toimintaan ja erilaisiin yleisölle esitettäviin esityksiin tai näyttelyihin. Alkujaan sanan juuret ovat latinassa ”colere”, joka on tarkoittanut viljellä, kasvattaa. Myöhemmin sanan merkitys on laajentunut kattamaan kaikkea ihmisen toimintaa. (Schubert 2007, 20.)

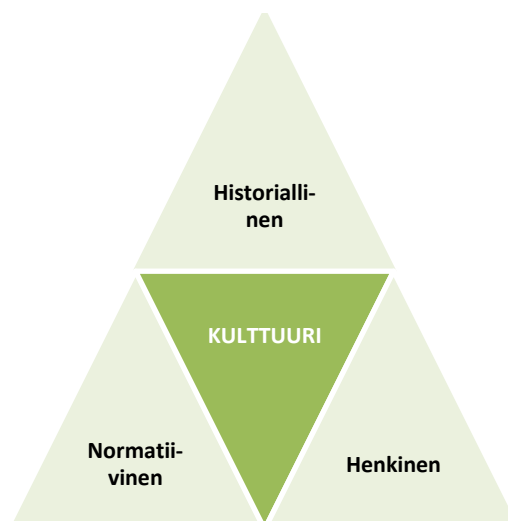
Ihmisten toimiessa ryhmässä ja mieltäessä toimintansa ympäristössään yhtenäisesti voidaan kulttuurin käsite liittää ryhmään. Tätä ryhmää voidaan tarkastella omana kulttuuriryhmänään, jolle on ominaista yhtenäiset tavat, tabut ja perinteet. Kulttuuriryhmällä on oma identiteetti. Tavat, tabut ja perinteet liittyvät ihmiselämän eri osa-alueisiin, kuten ympäristön määäämiin elinehtoihin, uskomuksiin, yhteenkuuluvuuden tunteeseen. Ne kehittyvät ja säilyvät yhteisten näkemysten ja sanattomien sopimuksien vaikutuksesta. (Frisk & Tulkki 2005, 6 & 11; Nilson & Waldemarson 2007, 122.) Narvaez ja Hill (2010, 55) viittaavat kulttuurin yhdistävän monenlaisia ihmisryhmiä, mm. etnisiä vähemmistöjä, maahanmuuttajia, ulkomaalaisia, naisia, miehiä tai erilaisia uskonnollisia ja poliittisia ryhmiä.

4.1 Kulttuurin luoma viitekehys

Kulttuuri-käsitteen määärytys voidaan myös tehdä monesta eri lähtökohdasta, esimerkiksi historiallisten, normatiivisten tai henkisten arvojen mukaan (Kuvio 1). Historiallisesta näkökulmasta tarkasteltuna kulttuuri on perintöä, jota välitetään sukupolvelta toiselle ja sosiaalinen käyttäytyminen sekä tavat heijastuvat kulttuuriperimään. (Frisk ym. 2005, 6–7.) Opimme kulttuuria osana kasvatusta (Nilson ym. 2007, 123). Kulttuuri on sosialisatioprosessin kautta omaksuttua sosiaalista perintöä, joka ilmenee tietyn yhteiskunnan sisällä elävien ihmisten sekä persoonallisena että kollektiivisena tapana elää, tehdä ja ajatella. Jokaisella kansalla ja yhteisöllä on esimerkiksi omanlaisensa tapa tervehtiä, käyttää nenäliinaa, kasvattaa lapsensa. Kulttuuri on kokonaisuus, joka kuvastuu kansan elämäntavassa. (Kurki 2000, 55–56.)

Yksilön ja yhteisön normatiivinen viitekehys koostuu arvoista, asenteista, ihanteista ja erilaisista säännöistä. Näiden mukaan toimitaan ja käyttäytyään vaistomaisesti opitun ja sisäistetyn kulttuurin mukaisesti. Kulttuuri on tulkinta yhteisessä järjestelmässä, jossa yksilön kulttuuritausta vaikuttaa hänen kokemuksiin ja ympäristöstä tekemiinsä tulkintoihin. (Frisk ym. 2005, 7–8 & 15.) Kansallisuus on tärkeä osa kulttuuritaustaa, mutta yhtä tärkeitä voivat olla myös etnisyys, sosiaalinen luokka, sukupuoli, uskonto, maaseutu- tai kaupunkitausta, ikäryhmä ja erityisesti kielet (Räsänen 2000, 117).

Kulttuuri yhdentää kaikki tiedot yhteisön kehityksessä ja heijastaa tietyn yhteiskunnan sisällä elävien ihmisten ja ryhmien toteuttamaa elämäntapaa ja –tyyliä sekä älyllisesti (tiedot, uskomukset, arvot) että materiaalisesti (Kurki 2000, 55–56). Oma kulttuuri antaa aina pohjan sille, miten muita kulttuureita arvotetaan (Schubert 2007, 21). Sopeutuminen vieraaseen kulttuuriin ja toimiminen vieraan kulttuurin normien mukaan saatetaan kokea epämieluisaksi. Puhenopeus tai äänen voimakkuus saattaa esimerkiksi vaihdella eri kulttuureissa ja aiheuttaa hämmennystä. (Frisk ym. 2005, 7.)

Kuvio 1. Eri näkökulmat kulttuuriin.

4.2 Kulttuurien tunnuspiirteet

Kieli, aika ja paikka toisaalta määrittävät kulttuuria, joka käsitetään jonkun tietyn kansakunnan elämäntapana (Talib, Löfström & Meri, 2004, 14). On tärkeää osata tunnistaa ja ajatella kulttuurieroja myös siitä näkökulmasta, että erot saattavat jos-

kus olla suurempia saman kulttuuriryhmän sisällä kuin vertailtaessa kahta eri kulttuuria keskenään. Mikään kulttuuri ei kuitenkaan ole homogeeninen kokonaisuus, joka omaisi tarkat tunnuspiirteet ja rajat, joiden avulla yksi kulttuuri voitaisiin helposti erottaa jostain toisesta. (Nilson ym. 2007, 123.)

Maantieteellinen ympäristö vaikuttaa voimakkaasti kulttuuriryhmään ja sen tarpeisiin. Kehittynyt ja yhä edelleen nopeasti muuttuva teknologia, tiedon samankaltaisuus tiedotusvälineissä ja suhteellisesti lyhentyneet välimatkat ovat kuitenkin mahdollistaneet kosketuksen eri kulttuurien välillä ja johtaneet kulttuuripiirteiden yhdenmukaistumiseen. Kulttuurista on tullut vuorovaikutuksellinen jatkuvassa kehityksessä elävä prosessi, johon päästään mukaan yhä nuoremmalla iällä ja joka synnyttää uusia kulttuureita ihmisten ollessa vuorovaikutuksessa. Yhä individualisempaan suuntaan kehittyvä länsimainen kulttuuri on laajentanut kulttuurikäsitettään. Erilaiset alakulttuurit, ryhmä- jopa yksilökulttuurit ovat korostuneet kansankulttuurien lisäksi. Ihmiselle jää aina mieleen jonkinlainen kokemus, kun hän on kosketuksissa itselleen vieraisiin kulttuureihin. Uudesta kulttuurista hän valitsee itselleen sopivia toimintatapoja, arvoja ja muokkaa näin omaa kulttuuri-identiteettiään. (Räsänen 2000, 117; Frisk ym. 2005, 8 & 10–11.)

4.3 Yksilö, kieli ja kulttuuri

Munter (1995, 78–79) viittaa Fogelin ajattelumalliin minän, kulttuurin ja kommunikaation symbioosista. Ne ovat olemassa toistensa ansiosta ja kehittyvät suhteessa toisiinsa. Kun lapsi syntyy, hänellä on ympärillään kulttuuri. Perheen päivittäisessä vuorovaikutuksessa lapsi oppii, luo ja muokkaa käsitystä itsestään. Hän omaksuu asioita ympärillä olevasta maailmasta kulttuurin myötävaikutuksella. Lapsi osallistuu alusta lähtien aktiivisesti ympärillään olevaan kulttuuriseen systeemiin. Tämä vuorovaikutus vaikuttaa ja määrittää myöhemmin ne kommunikaation välineet ja tavat, kielen, puhutavan, eleet ja symbolit, joita lapsi käyttää. (Munter, 1995, 78–79.)

Yksilö hahmottaa ympäristöään, kokee, oppii ja jäsentää kaikkea uutta suurimmaksi osaksi näkökykynsä kautta. Aivoihin välittyvä informaatio riippuu siitä, min-

käläisiin asioihin yksilö on oppinut kiinnittämään huomiota omassa kulttuurissaan. (Frisk ym. 2005, 9–10 & 15.) Kulttuuriperintö syntyy lapselle hänen seuratessaan ympärillä toimivia ihmisiä ja ottaessaan heistä mallia. Tämä perintö ei siirry synnynnäisesti, vaan lapsi oppii oman yhteisönsä toimintatavat, asenteet, normit ja kielen. Lapsi luo kuvaa ulkomaailmasta aistiensa ja kokemustensa kautta. (Nilson ym. 2007, 49.) Kielen oppiminen nähdään automaattisesti omaksuttavana sosiaalisessa kontekstissa (Donner 2012, 47).

Kieli on alkujaan merkinnyt esi-isillemme keinoa ennakoida ulkomaailman tapahtumia, suunnitella omia toimintoja ja mieltää itsensä myös yksilöksi. Kieltä hyödynnettiin muussakin käytössä. Se antoi esimerkiksi mahdollisuuden jakaa kokemuksia toisten kanssa. (Talvitie 1999, 80.) Seuratessa ihmisen kehittymisen linjaa, ”pitkä lapsuus” perheen kaltaisessa yhteisössä, oppiminen, muistaminen ja halu kokeilla uutta mahdollistivat jo *Homo sapiensille* vanhempien lajitovereiden tietojen ja taitojen omaksumisen. Kulttuuritraditiot syntyivät, kun tiedot ja taidot välittyivät. (Lavento 2012, 56.)

Omalla äidinkielellään puhuja saa parhaiten ja luontevimmin ilmaistua syvimmat ajatuksensa ja tunteensa. Puhujan oma kielitaito vaikuttaa myös merkittävästi hänen kykyynsä ja tapansa hahmottaa ympäristöään. Kulttuurit heijastuvat kieleen ja viestimiseen, mutta aiheuttavat myös vaikeuksia, kun eri kulttuurien edustajat kohtaavat ja pyrkivät ymmärtämään toisiaan. Jokaisen kielen sanasto, lauserakenteet, käyttötilanteet ja viestimistavat ovat muovautuneet ympäristössä ja kulttuurissa. Kieli ja kulttuuri ovat erottamattomat, täten mitään kieltä ei voi kääntää sanatarkasti toiseen kieleen. Puhujan käyttäessä vierasta kieltä hän saattaa pyrkiä käyttämään äidinkielenä rakenteen muodollista vastinetta myös vieraassa kielessä. Puhuja on sisäistänyt äidinkielenä kieliopilliset rakenteet ja merkitykset niin itsestään selvinä, jolloin hän ei tule aina ajatelleeksi, että toisessa kielessä sama asia ilmaistaan luontevammin kokonaan toisella rakenteella. Adjektiivit varsinkin ovat hyvin kulttuurisidonnaisia. (Frisk ym. 2005, 49–52; Hiirikoski 2006, 37; Nilson ym. 2007, 122.) Oma äidinkieli toimii välineenä uuden kielen oppimisessa, joka vaatii kuuden, seitsemän vuoden opiskelun tai kielelle altistumisen (Talib 2005, 15).

4.4 Kielen ja ajattelun välinen yhteys: Sapirin–Whorfin hypoteesi

Olemme taipuvaisia hahmottamaan ympärillä olevia asioita oman kielemme ja puhetapojemme kautta (Sapir 1949, 158). Sama maailma ja todellisuus hahmotetaan hieman eri tavoin eri kulttuureissa. Maailma tarjoaa kaleidoskoopin lailla vaihtuvan vaikutelmien kirjon, ja tätä prosessia ihmisen mielessä ohjaa hänen äidinkieltensä. (Worf 1956, 213.)

Edward Sapir ja Benjamin Lee Whorf olivat 1900-luvun alkupuolella Yhdysvalloissa asuneita ja kielitieteeseen vaikuttaneita tutkijoita. Whorf opiskeli myös Sapirin oppilaana. 1900-luvun alku oli tyypillistä ihmistieteellistä pohdiskelua. Luonnontieteet ja hahmopsykologia antoivat Sapirille ja Whorfilla vaikutteita kielen ja ajattelun suhteista. Ajan hengen mukaisesti tutkijat pohtivat kielen ja ajattelun suhteita ja päättelivät, että eri kielet järjestivät todellisuutta hieman eri tavoin. (Dufva 2002, 155–160.)

Sapirin–Whorfin hypoteesi esittää kahta muotoa kielen ja ajattelun välisestä yhteydestä. Hypoteesin ensimmäisen version mukaan oletetaan, että kieltä käytetään ajatuksien ja havaintojen välittämiseen, mutta samalla äidinkielemme ja sen kieliopilliset rakenteet sanastoineen määräävät ajatteluamme ja niitä havaintoja, joita teemme ympäristöstä. Toisen version, ns. suhteellisuushypoteesin mukaan kieli vaikuttaa ajatteluamme. Kielten puhujat ajattelevat eri tavalla, koska kieliopilliset rakenteet ovat erilaisia eri kielissä. Kieli ohjaa ja muovaa tapaamme ajatella, mutta kieli ei määrää sitä eikä ihmisen tapaa havainnoida ympäristöään. (Dufva 2002, 155–166; Välimäki 2006, 129.)

Sapirin ja Whorfin hypoteesi kielen ja ajattelun suhteista mainitaan useissa kielitiedettä käsittelevissä oppikirjoissa sekä psyko- ja sosiolingvistiikkaa käsittelevissä johdannoissa. Hypoteesi on saanut paljon kritiikkiä, mutta yleisesti ottaen 1990-luvulta sitä on arvioitu uudelleen ja suhtautuminen on myönteistä. Nykyhetkellä tutkijoiden pohdinnat siitä, että kieli muokkaa ihmisen ajattelua on mielenkiintoinen. Hypoteesin ajatuksille on tilaa, sillä elämme maailmassa, missä kielten ja kulttuurien välinen vuorovaikutus on yhä tavallisempaa. (Dufva 2002, 155–166.)

4.5 Sosiaaliset ja kulttuuriset taustat

Ranskalaisen sosiologin Bourdieun perehtyminen kulttuuriyhteisötutkimukseen synnytti termin ”sosiaalinen habitus”. Bourdieu selventää, että kyse on asioiden tietämisestä automaationa. Se on tietoa, joka on hankittu tiedostetusti, mutta osaltaan se on myös tiedostamattomasti siirtynyt kulttuuriyhteisön sisällä jäseneltä toiselle. Bourdieu oivalsi tutkiessaan kulttuuriyhteisöä Algerian Kabylissa, että yhteisön jäsenet toimivat johdonmukaisesti tietyllä tavalla tietynlaisissa tilanteissa. Hän havaitsi, että yhteisö tuotti vahvasti tietoa. Yhteisö loi jäseniinsä syviä merkityksiä ja ikään kuin sisään rakensi toimintatapasäännösten yhteisönsä jäsenille. Ensimmäisinä elinvuosina ympärillä ollut kulttuuri- ja perheyhteisö muovaa yksilön sosiaalista habitusta, joka sitten nousee syvältä yksilölle esille erilaisissa elämäntilanteissa. (Gripsrud 2002, 60–67.) Sosiaalinen tausta ja kulttuuritausta ohjaavat yksilön ajattelua ja toimintaa. Tämä tapahtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että yksilön sosiaaliset ja kulttuuriset lähtökohdat muodostavat rakenteen, joiden ulkopuolelle yksilön on vaikea astua. Tietynlainen ajattelu- ja toimintatapa tuntuu yksinkertaisesti luonnollisimmalta ja jopa ainoalta mahdolliselta tavalta toimia ja ajatella. (Talib ym. 2004, 221.)

Kokemukset kokonaisuudessaan toimivat tärkeinä tekijöinä yksilön tulevaisuudessa ja vaikuttavat niihin toimintamalleihin, joita hän harjoittaa läpi elämän. Ympäristön asenteet ja odotukset yksilöä kohtaan muokkaavat hänen omaa identiteettiään peilin tavoin. Kodista jokainen saa itselleen viitekehysten. Koti muodostaa raamit sille käsitykselle, minkä yksilö saa normaaliudesta. Saman kodin kasvatit hankkivat myöhemmin itselleen toisistaan eriäviä kokemuksia esimerkiksi harrastuspiiriin, ystävien, opiskelu- tai työpaikan ja kielitaidon kautta ja näin viitekehys ja persoonallisuus muokkautuvat erilaisiksi. Nämä muutokset vaikuttavat kuitenkin vain pieneen osaan yksilön käyttäytymismalleista kerrallaan ja vain suurten traumaattisten kokemusten seurauksena ihminen voi muuttua yhtäkkiä niin toisenlaiseksi, että ympäristön on vaikea sopeutua tähän muutokseen. (Frisk ym. 2005, 9–10 & 15.)

On olennaista huomioida, että kukaan ei ole puolueeton kulttuurien tutkija vaan jokainen on lähtöisin yhteisöstä, jonka yhteinen kulttuuri on vaikuttanut yksilön ke-

hitykseen ja elämään. Yhteinen kulttuuri vaikuttaa taustalla, kun ihminen kohtaa toisten kulttuurien edustajia, ihmettelee ja kokee heidät eksoottisiksi outoine käytöstapoineen. (Schubert 2007, 67–68.)

5 VUOROVAIKUTUS ERI KULTTUURITAUSTOISTA TULEVIEN IHMISTEN VÄLILLÄ

Toisiinsa virtaavat maailmat

—hetket eivät kerro kaikkea ihmisistä tai kulttuureista. Ne haihtuvat ja paljastavat osallistujien kohtaamispiintoja, satunnaisia ymmärryksen välähdyksiä ja välttämättömiä väärinkäsityksiä, eivät koskaan kokonaisuutta. Vasta hetkien kudoks, jossa solmiutuu mennyt ja nykyinen, oma ja vieras voi luoda näköaloja, jossa olennaisuudet nousevat esiin. (Siikala 1997, 47.)

Kulttuurien välinen vuorovaikutus tapahtuu arjen toimintaympäristöissä, johon uudet ihmiset tuovat mukanaan erilaisia tapoja ja arvojärjestelmiä. Kulttuurien välinen vuorovaikutus on oppimisen prosessi ihmisten välillä, ei abstraktien kulttuurien välillä. (Raunio ym. 2011, 18 & 21.)

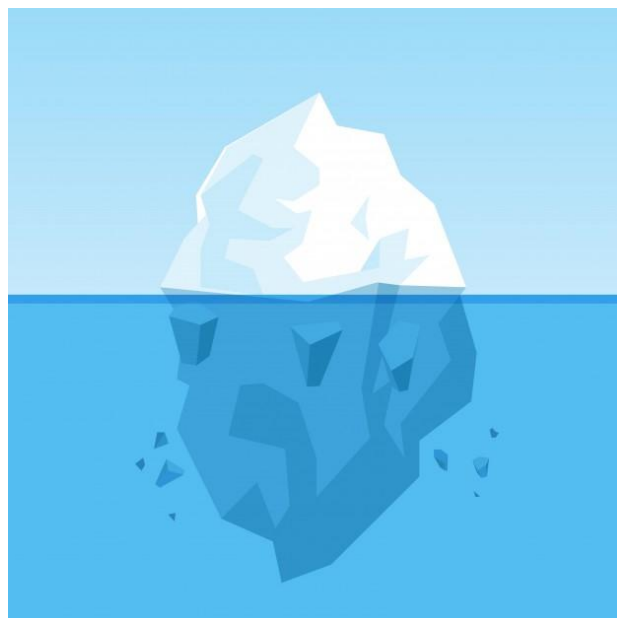
Käyttäytyminen noudattaa ainakin osaltaan kulttuurisesti ja sosiaalisesti ennakoitavissa olevaa kaavaa, joka heijastuu ihmisten välisten viestintätyylien eroissa. Tietyt käytösnormit, toimintatavat ja arvot kuuluvat johonkin tiettyyn kulttuuriin ja ovat itsestäänselvyyksiä jäsenilleen. Viestintäerot saattavat näin johtaa ei-toivottuihin tilanteisiin; ennakkoluuloihin, sosiaalisiin ongelmiin, vihamielisyyteen. (Schubert 2007, 22–23.)

Kulttuurien moninaisuuden oivaltaminen ei ole yksiselitteistä eikä välttämättä harmiton kokemus vaan saattaa herättää meissä yllättäviäkin reaktioita (Talib 2005, 47). Jokainen aito kohtaamistilanne, joka perustuu sekä sanalliseen että sanattomaan vuorovaikutustilanteeseen, on mahdollisuus oppia tuntemaan toista ihmistä. Se on samalla mahdollisuus oppia tuntemaan vähän omaa itseäänkin. Vuorovaikutustilanteeseen tarvitaan kuitenkin ihmisten välistä kuuntelemista ja vastavuoroisuutta. Jos kohdatessa ei löydetä mitään yhteistä, niin syntyy helposti tilanne, jossa suojaudutaan ja toista arvioidaan kielteisesti. Yhteisen kielen ja samalla tavalla tulkittavan kommunikaation puute on epävarmuustekijä kulttuurien kohdatessa. Ihmisen oma kulttuuritausta on se tietovarasto, jonka perusteella hän tekee kohtaamisissa tulkintoja, joita värittävät erilaiset uskomukset ja mahdolliset väärin-tulkinnat. (Talib ym. 2004, 130–132.) Tuntemattoman kohtaaminen sisältää epä-

varmuutta, sillä uudessa tilanteessa on aina vaikea ennakoida tai selittää sekä omaa että toisen käyttäytymistä (Salo, Malmberg & Halinoja 1996, 16). Erilaiset konfliktit ovat todennäköisiä kulttuurien kohdatessa, ja silloin ihmiset pyrkivät puolustamaan omia tärkeinä pitämiään arvoja ja omaa identiteettiään. Konfliktitilanteissa tunnevaltainen toiminta nousee esiin, jolloin turvaa haetaan oman kulttuurin käyttäytymismalleista. (Talib 2005, 47.)

5.1 Jäävuoriteoria

Hall on käyttänyt jäävuori-metaforaa kuvaamaan kulttuuria ja sen eri tasoja viestintää tulkitessa. Jäävuori on näkyvillä vain veden pinnan yläpuolella. Suurin osa jäävuoresta on pinnan alla näkymättömissä aivan kuten myös suurin osa siitä kulttuurista, joka peilautuu ihmisten toimintoihin ja jokapäiväiseen elämään. Pinnan päällä kulttuuri näkyy esimerkiksi kielessä, käytöstavoissa, vaatetuksessa. Ihmisten näkymättömät ja tiedostamattomat arvot, normit ja uskomukset pinnan alapuolella saattavat aiheuttaa ongelmia kulttuurien välisessä viestinnässä. (Hall 1973, 97; Kuvio 2.)

Kieli, käyttäytyminen, tavat, tottumukset, pukeutuminen

Arvot, symbolit, motivaatio, sosiaalisten suhteiden mallit

Kuvio 2. Jäävuoren pinnan ylä- ja alapuolella.

5.2 Ihmisten välinen kielellinen ja ei-kielellinen viestintä

Ihminen kertoo ja viestii itsestään ilmein, elein, asennoin, liikkein, ei ainoastaan puhekieleen tukeutumalla. Ei-kielellinen, sanaton viestintä, joka voidaan jakaa tarkoitukselliseen ja ei-tarkoitukselliseen, voi olla äänellistä (puhetapa, äänen vaihtelevuus, voima, nopeus) tai äänetöntä (eleet, ilmeet, liikkeet, koskettaminen, katsekontakti, pukeutuminen, kampaus, sukupuoli), on tärkeä vaikuttaja vuorovaikutustilanteissa. Se voi olla jopa merkityksellisempi kuin sanalliset viestit. Ensitapaamisen alussa huomio kiinnitetään ulkoisiin seikkoihin, koska mitään muuta viestintää ei vielä ole käytetty. Kulttuurien välillä on suuriakin eroja ei-kielellisessä käyttäytymisessä. Ensitapaamisessa, kun tehdään arvioita ja johtopäätöksiä toisesta ihmisestä omat käsitykset perustetaan yleensä niihin stereotyyppioihin, jotka arvioija on omaksunut omassa kulttuurissaan. (Schubert 2007, 157–158.)

Puhuttu kieli on aina yhteydessä sanattomaan viestintään. Puhutun kielen ollessa ristiriidassa elekielen kanssa, ihminen uskoo kulttuuritaustastaan riippumatta sanatonta viestintää. Ilmeet kasvoilla paljastavat viimeistään sen, ovatko puhuttujen sanojen todellinen merkitys ja tarkoitus ovat sopusoinnussa. (Nieminen 2014, 120.) Ihmisten mittapuu ei-kielellisille viesteille on heidän oma kulttuuriympäristönsä ja tulkinnat määräytyvät useimmiten arvoperusteisesti (Salo-Lee 1996, 24 & 30).

5.3 Kommunikaation onnistumisen välineet

Ihmisten väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat pitkälle tunteet. Ihmisen sopiessa yhteen menneisyydessä koettujen henkilösuhteiden puolesta, tarpeiden ollessa samankaltaisia ja toisen ihmisen käyttäytyessä arvojemme mukaisesti, se herättää meissä positiivisia tuntemuksia. Vuorovaikutukseen syntyy täten myönteinen vire ja tämä vaikuttaa omaan käyttäytymiseemme. Arvot ovat suoraan yhteydessä tunnekeskuksiin, jolloin tunteet auttavat tulkitsemaan positiivisia vaikutelmia. (Helin 1998, 38.) Kulttuurien välisessä kommunikoinnissa, kuten kaikessa kommunikoinnissa, kumpikin osapuoli on vastuussa prosessista ja sen lopputuloksesta. Merkitys syntyy aina yhteistyössä ja kommunikoinnin onnistumiseen vaikuttaa kielitaidon lisäksi keskustelukumppanien motivaatio tai sen puute. Kuitenkin, hyväkään

vieraan kielen osaaminen ei välttämättä takaa onnistunutta viestintää ja kohtaamista. (Derwin ym. 2013, 122.)

On hyvä oppia tunnistamaan kulttuurien välisiä viestinnällisiä eroja, oppia tarkastelemaan kriittisemmin yleistyksiä ja pohtia ristiriitaisuuksia, jotta välttyisimme pystytämästä keinotekoisia raja-aitoja toisten kohtaamiselle ja kommunikaatiolle. Ymmärrys vähentää erilaisia turhia väärinkäsityksiä ja niistä mahdollisesti aiheutuvia ristiriitoja. (Derwin ym. 2013, 23.) Professori Keltikangas-Järvinen (2010, 9) tarkentaa, että ihminen ei ole luonnostaan aggressiivinen, mutta aggressiivinen käytös on helppo ja tehokas ongelmanratkaisumalli. Aggressio saattaa hetkellisesti olla tehokkaampaa kuin sosiaalisesti rakentava käytös.

5.4 Yksilöllinen ja yhteisöllinen kulttuuri

Salo-Lee (1996, 88–92) korostaa, että ihmisyyhteisöillä eri puolilla maailmaa on keskenään eroavaisuuksia elintavoissaan. Yhtäältä on ihmisiä, jotka elävät yksinään tai ydinperheissä, joihin saattaa kuulua ehkä vain vanhempi ja lapsi, korkeintaan molemmat vanhemmat ja kaksi lasta. Toisaalta on suurperheitä, joihin laskeetaan mukaan myös esimerkiksi isovanhemmat, tädit, sedät ja lasten aviopuolisot.

Ydinperheet edustavat yksilökulttuuria, jossa yksilön etu menee yhteisön edun edelle. Ydinperheissä kasvavia lapsia kannustetaan pienestä pitäen oma-aloitteisuuteen ja pärjäämiseen. Lapset opetetaan seisomaan omilla jaloillaan, rakentamaan ja esittämään omia mielipiteitä ja luottamaan itseensä ainutlaatuisina yksilöinä. Individualistisessa yhteiskunnassa suoruus, totuuden puhuminen ja vilpittömyys ovat hyveitä. Itsenäisyys, erilaisuus ja henkilökohtainen taloudellinen turvallisuus ovat tavoiteltavia arvoja. Yksilön oletetaan huolehtivan itse itsestään ja lähimmästä perhepiiristä. Identiteetti perustuu yksilöön ja yksilöiden väliset siteet ovat löyhät niin lähimmässä perhepiirissä kuin henkilökohtaisissa ystävyysuhteissakin.

Individualistiset yhteiskunnat edustavat vähemmistöä maailman kansoista, tällaisia maita ovat Pohjois-Amerikan maat, osa Eurooppaa, Australia ja Uusi-Seelanti. Suurin osa maapallon yhteiskunnista on yhteisökulttuureja, joissa ryhmän etu on aina yksilön etua tärkeämpi.

Ihmisen ensimmäinen ryhmä on perhe. Hän oppii yhteisökulttuurissa jo varhain ymmärtämään, mitä me ja meidän ryhmämme merkitsevät. Yksilön identiteetti perustuu ryhmään kuulumiseen, ja hän on ryhmästä henkisesti riippuvainen. Suvun puuttuminen omaan yksityiselämään on yksilön mielestä hyväksyttävää ja mielipiteistä on sovittu ennalta. Ryhmä suojelee ja ottaa vastuun jäsenistään, mutta edellyttää ehdotonta lojaalisuutta. (Salo-Lee 1996, 88–92.)

5.5 Stereotypiat

Stereotypioita luodaan itsestä sekä muista, sillä oman persoonallisuuden ja kulttuurin vastaiset ominaisuudet herättävät aina huomiota. Ulkomaalainen ihmettelee suomalaisen vaitonaisuutta siinä, missä suomalainen närkeästy ylenpalttisen puheliaasta ja kovaäänisesti puhuvasta ihmisestä. Oma kulttuuritausta ohjaa usein niitä negatiivisia tunteita ja mielikuvia, jotka liitetään kulttuurikäsityksistä tehtyihin yleistyksiin. (Nieminen 2014, 79–80.)

Derwin ym. (2013, 22–23 & 33 & 99–100) toteavat, että stereotypiat ovat uskomuksia luonteenpiirteistä, käyttäytymisestä ja aikomuksista, jotka yhdistetään samaan sosiaaliseen joukkoon kuuluviin ihmisiin. Stereotypiat yksinkertaistavat monimutkaista todellisuutta ja niiden avulla pyritään ymmärtämään, mutta myös osoittamaan omaa tai oman ryhmän paremmuutta. Stereotypioilla luodaan eroa meidän ja muiden välille. Opetuksessa ja tutkimuksessa kaivataankin avoimuutta ja uusia näkökulmia stereotyyppien ja kulttuurierojen tunnistamiseen. Tarvitaan kulttuurien välisen kommunikaation osaajia, jotta todellinen vuorovaikutus pääsisi toteutumaan. Erilaiset lähestymistavat antavat erilaisia näkökulmia kulttuurista ja sen roolia kulttuurien välisissä vuorovaikutustilanteissa. Todellisen vuorovaikutuksen toteutuessa maahanmuuttajat kotoutuvat paremmin ja kansainvälisyys mahdollistuu. (Derwin ym. 2013, 22–23 & 33 & 99–100.)

Ihmisten lisääntynyt liikkuminen ja moninainen nykyinen viestintäteknologia edistävät stereotyyppien sekä kulttuurien ja tapojen jatkuvaa muutosprosessia. Kulttuuripiirteiden tunnistaminen on kuitenkin edelleen merkittävää, sillä syvimpien arvojen muuttuminen vie ainakin yhden sukupolven ennen kuin muutokset ovat havaittavissa. (Nieminen 2014, 79–80.)

6 MONIKULTTUURISUUS

Monikulttuurisuus tarkoittaa kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että samassa yhteisössä on monia kulttuureja, kieliä ja kansallisuuksia. Se on tila, johon saapuu erilaisia ihmisiä, jotka näennäisesti muodostavat yhtenäisen väestön. Monikulttuurisuus käsitteenä voi viitata yhteiskuntien etniseen moninaisuuteen tai eettiseen asennoitumiseen koskien kulttuurista monimuotoisuutta. (Raunio ym. 2011, 17 & 31.)

Yhteiskunnassa on kulttuurista monimuotoisuutta, kun on etnistä, kielellistä, uskonnollista ja muuta kulttuurista moninaisuutta. Yhteiskunnassa puhutaan eri kieliä, kuulutaan erilaisiin uskonnollisiin yhteisöihin, ylläpidetään erilaisia tapoja ja traditioita, uskotaan erilaisiin käsityksiin hyvästä elämästä. Silloin, kun olemme kiinnostuneet erilaisista arjesta ja juhlassa esiin tulevista toisistaan poikkeavista käytännöistä, niiden takana olevista erilaisista arvoista ja ajattelutavoista, voidaan yleisesti puhua monikulttuurisuudesta. Väestöllinen monikulttuurisuus sekoitetaan usein poliittiseen monikulttuurisuuteen, jota Saukkonen erotukseksi haluaisi kutsua esimerkiksi multikulturalismiksi. Suomi on Saukkosen mukaan multikulturalistinen yhteiskunta, koska se suhtautuu myönteisesti monikulttuurisuuteen. Tämä heijastuu julkisen vallan tukena vähemmistöjen kielen ja kulttuurin säilymiselle. (Saukkonen 2016.)

Monikulttuurisuus on noussut näkyväksi, koska erilaiset kulttuuriryhmät ovat saaneet olla esillä ja ovat varsinkin tulleet kuulluksi. Käsitteenä monikulttuurisuus korostaa yhä enemmän erilaisia kulttuurin alaryhmiä, kuten etnisyys, yhteiskuntaluokka, uskonto ja sukupuoli. (Räsänen 2000, 117.)

Yhteiskunnassa on tunnistettava kullekin ajankohdalle ominaiset yhteiskunnalliset murrokset ja ilmiöt (Mutka 2013, 10–11). Ihmisten liikkuvuus on jatkuvasti lisääntynyt. 1990-luvun alusta suomalainen yhteiskunta on muuttunut entistä monikulttuurisemmaksi, vaikkakaan Suomeen tulleet maahanmuuttajat eivät aina ole muuttaneet maahan vapaaehtoisesti. (Talib 2005, 11.)

Interkulttuurisuus on termi, jota käytetään monikulttuurisuuden rinnalla. Se on käsitteenä ymmärrettävissä laajemmin kuin monikulttuurisuus. Interkulttuurisuus viittaa kulttuurien väliseen aktiiviseen ja passiiviseen vuorovaikutukseen, jossa korostuu dialogi ja toisilta oppiminen. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa tämä tarkoittaa enemmistöjen kohdalla erilaisuuden kunnioittamista ja elämisen oppimista sekä vähemmistöjen kohdalla vaatimusta opetella niitä tietoja ja taitoja, jotka tekevät mahdolliseksi menestyä enemmistökulttuurissa. (Räsänen 2000, 122.)

Abdallah-Preteille (1999, 26–28) toteaa, että oppikirjat nostavat usein esille ajatuksen kulttuurieroista, koska ne korostavat kulttuurien moninaisuutta ja eroavaisuuksia. Monikulttuurisuusnäkökulma nostaa esille jokaisen oikeuden erilaisuuteen. Yksilöllä on oikeus kuulua omaan kansalliseen tai etniseen ryhmäänsä. Samalla näkökulma valitettavasti myös tähdentää kulttuurieroja, mikä voi johtaa stereotyyppien syntyyn ja leimaamiseen. Yksilö voidaan leimata kansallisen tai etnisen ryhmänsä kautta, jos jostain kulttuuripiirteestä tai tavasta tehdään yleistys. (Abdallah-Preteille 1999, 26–28.) Perussävy voi myös olla myönteinen eikä eksotisointi välttämättä ole sävyiltään negatiivista. Toisten tekeminen voidaan kuvata erilaiseksi ja kiinnostavaksi siten, että ero korostuu. Poissulkeminen on kuitenkin mahdollinen osatekijä, kun kohdataan toisenlainen kulttuuri ja elämisen säännöt ovat tyystin erilaiset. (Pitkänen & Raunio 2011, 227–228; Saukkonen 2016.)

7 KULTTUURIEN VÄLISET KOMPETENSSIT

Käsite kulttuurien välisistä (interkulttuurisista) kompetensseista kuvaa niitä kykyjä ja valmiuksia, joita tarvitaan tilanteissa, joissa erilaisista kulttuurisista taustoista tulevat ihmiset ovat vuorovaikutuksessa. Tiedon ja keskinäisen kunnioituksen lisääminen, asenteiden ja vuorovaikutustaitojen työstäminen ovat tärkeitä tekijöitä kulttuurien välisten valmiuksien lisäämisessä ja kehittymisessä. (Räsänen 2005, 21; Raunio ym. 2011, 27.)

Kulttuurien välisen vuorovaikutuksen oppiminen on työyhteisöjen ja koko yhteiskunnan toimivuuden kannalta keskeistä, sillä arjen toimintaympäristöjen vuorovaikutukset ovat keskeisiä sekä osallisuuden että syrjäytymisen kokemusten synnyttäjiä. Monikulttuurisissa työyhteisöissä on kyettävä tulkitsemaan kulttuurien välisen vuorovaikutuksen kysymyksiä erilaisissa konteksteissa. Suomessa eri kaupunkeja koskevat kehittämissuunnitelmat ja kaupunkistrategiat lähestyvät monikulttuurisuutta sosiaalipolitiikan ja syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta, korostavat suvaitsevaisuuden lisäämistä sen sijaan, että korostettaisiin tasavertaista kulttuurien välistä oppimista. (Pitkänen ym. 2011, 227–228.)

Asiakastyössä on huomioitava ihmisten kulttuuritaustaan perustuvat erilaiset tarpeet ja odotukset vuorovaikutustilanteissa. Vuorovaikutustilanteesta tulee vähemmän ongelmallinen, kun työntekijä kykenee olemaan avoin ja herkkä. Tilanteen kohtaamista auttaa se, että työntekijä on tunnistanut ja hyväksyy aidosti erot itsensä ja toisen ihmisen välillä ja hän pystyy työntekijänä luomaan jokaiselle asiakkaalle puitteet asiakkaan kulttuuritaustan mukaan. (Schubert 2007, 204.) Kulttuurien välisen viestinnän kompetenssien perusedellytys on kyky tunnistaa ja oivaltaa erilaisten näkökulmien olemassaolo. Niiden kautta tavoitellaan objektiivisuutta ja opetellaan tulkitsemaan totutusta poikkeavia tilanteita. (Salo-Lee 1996, 24.)

Monikulttuurisessa toimintaympäristössä ammatillinen tietoisuus käsittää erilaisia tasoja, jotka ovat osa onnistunutta kulttuurien välistä kohtaamista. Nämä ovat ammatillisia kompetensseja. Hyvin luontuva kulttuurien välinen kohtaaminen koetaan edellyttävän monipuolista osaamista. Opetustehtävissä esimerkiksi opettajan ei tarvitse tietää kaikista kulttuurien erityispiirteistä, mutta hänen tulee olla kulttuuritietoinen. Opettajan tulee ymmärtää toiseuden käsite sekä taustan vaikutus vuorovaikutustilanteissa. Yksilönä hänen on oltava tietoinen siitä, että ihmiset muokkaavat toistensa sosiaalista todellisuutta. (Talib ym. 2004, 148 & 150.)

Monikulttuurisessa toimintaympäristössä on aiheellista, että henkilöillä on avoimuutta ja mielenkiintoa uusia asioita ja ihmisiä kohtaan. Samalla on hyvä olla tietoinen omasta ja muista kulttuureista. Näistä edellytyksistä kehittyy niin sanottu kulttuurien välinen kompetenssi. Yksilö pystyy kompetenssien avulla välttämään suuria väärinkäsityksiä tai konflikteja vuorovaikutustilanteissa muiden kulttuurien edustajien kanssa. Kulttuurien väliset kompetenssit (Kuvio 3) muodostuvat kolmesta osatekijästä: sisällöllinen kompetenssi eli kulttuuritietämys, prosessikompetenssi eli tilannesidonnainen kulttuuriosaaminen sekä diskurssikompetenssi eli tulkintakyky vallitsevasta kielenkäytöstä yhteiskunnassa. (Frisk ym. 2005, 106–107.)

- 1) **Sisällöllinen kompetenssi:** tietämys oman ja muun kulttuurin erityispiirteistä sekä niiden tunnistaminen; esimerkiksi kielenkäyttö, historia, perinteet, arvot, tabut, tavat, toimintamallit, sukupuoliroolit sekä kulttuurille ominaiset elinympäristöt.
- 2) **Prosessikompetenssi:** tilannesidonnainen tunneäly, jolloin omataan kyky asettua kunkin kulttuurin edustajan asemaan ja omataan kyky käsitellä omia toisen kulttuurin itselle aiheuttamia tunnereaktioita.
- 3) **Diskurssikompetenssi:** kyky havaita ja tunnistaa yleisessä kielenkäytössä käytetyt kieltä koskevat yleistykset ja luokittelut. Diskurssikompetenssin yhteydessä vuorovaikutus toisen kulttuurin edustajien kanssa kuvataan erilaiseksi ja ongelmalliseksi, mikä koetaan johtuvan ainoastaan heidän kulttuuri-taustansa aiheuttamasta toiminnasta. (Frisk ym. 2005, 106–107.)

Kuvio 3. Kulttuurien väliset kompetenssit.

Jokikokko (2010, 54) tarkentaa näkemyksiä, jotka liittyvät opetustyössä olevien ammatti-ihmisten monimuotoisuuden kohtaamiseen. Nämä käsitykset ovat jaoteltavissa kolmeen osa-alueeseen: näkyvässä olevaan monimuotoisuuteen, näkymättömänä olevaan sekä monimuotoisuuteen, joka tulee esille yksilöllisinä ja henkilökohtaisina eroina.

Interkulttuuriset (kulttuurien väliset) kompetenssit koetaan enemmän kokonaisvaltaisena eettisenä lähestymistapana kuin erityisinä tietoina ja taitoina, joita tarvittaisiin toimimiseen monikulttuurisessa ympäristössä. Moninaisuuden tilanteet vaihtelevat ja ovat itsessään myös ainutlaatuisia, jolloin kulttuurien välinen toiminta on oppimista elämänpituisessa prosessissa. Tämä oppimisprosessi etenee vaiheittain ja pikkuhiljaa. Ihmisten taustat, elämäkokemukset, elinympäristöt, henkilön muut kokemukset, erityisesti tunneperäiset kokemukset vaikuttavat jokaisen omaan prosessiin. (Jokikokko 2010, 71–73.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSMENETELMÄ

8.1 Opinnäytetyöprosessi, kohderyhmä ja tutkimuslupa

Tein opinnäytetyön ensimmäisiä valmisteluja joulukuussa 2018 ja tammikuussa 2019 esitin alustavan opinnäytetyön suunnitelman seminaarissa. Monikulttuurisuus on oman elämän- ja työkokemukseni kautta minulle läheinen aihe, ja siksi halusin tutkia sitä myös teoreettisesti ja liittää aiheen opinnäytetyöhöni. Pohtiessani monikulttuurisuutta ilmiönä Vaasassa, Ristinummen päiväkotia tuli heti mieleeni, vaikka minulla ei tällä hetkellä ole varhaiskasvatukseen mitään omakohtaista yhteyttä. Päiväkodilla on Vaasassa pisin kokemus monikulttuurisuudesta ja siksi tuntui luonnolliselta pyytää juuri tätä päiväkotia yhteistyökumppaniksi opinnäytetyöhöni. Nykypäivän lapset ovat tulevaisuuden aikuisia, ja he kopioivat aikuisten antamaa mallia vuorovaikutuksesta. Tämä malli on runko näille tulevaisuuden aikuisille, heidän vuorovaikutukseen ja siksi koin mielenkiintoiseksi saada tietoa aikuisten välisistä kontakteista tässä ympäristössä.

Joulukuussa 2018 otin yhteyttä päiväkodinjohtajaan Hannele Katajistoon ja hän osoitti heti kiinnostusta aiheeseen. Tammikuussa 2019 tapasimme ja päiväkodinjohtaja toivoi tutkimuksen tuovan tietoa menetelmästä, jolla monikulttuurista vuorovaikutusta voitaisiin tukea tulevaisuuden päiväkodissa. Päiväkodinjohtaja viittasi tutkimuksen aiheen sisältyvän myös Vaasan kaupungin kansainvälisyys ja monikulttuurisuus strategiaan 2018–2021. Sain päiväkodinjohtajalta ohjeistuksen, että ainoastaan päiväkodin nimi saa olla näkyvissä opinnäytetyössä, haastateltavat eivät saa olla tunnistettavissa. Päiväkodinjohtaja järjesti tutkimusluvan 11.1.2019.

Tammikuun loppupuolella työntekijät laittoivat puolestani päiväkodin ilmoitustaululle laatimani haastatteluilmoitukset sekä suomeksi (Liite 1) että englanniksi (Liite 2). Ilmoitukset kertoivat haastatteluista ja niiden toteutuksesta sekä haastateltavien mahdollisuudesta ilmoittautua anonyyminä toteutettavaan haastatteluun. Vanhemmat ja kuka tahansa päiväkodin työntekijöistä saivat halutessaan osallistua haastatteluun ilmoittautumalla joko päiväkodissa tai olemalla suoraan yhteydessä minuun.

Myöhemmin tammi-helmikuun vaihteessa kävin vielä muutaman kerran päiväkodissa. Kiersin siellä eri ryhmiä ja kerroin työntekijöille tarkemmin tutkimuksestani ja sen tarkoituksesta. Työntekijät tapasivat minut henkilökohtaisesti ja saivat täsmällisemmän kuvan kokonaisuudesta, mikä taas helpotti heitä kertomaan tutkimuksesta vanhemmille. Näiden tapaamisten yhteydessä päätin myös, että alkuun aineistonkeruuseen suunnittelemani havainnointi olisi menetelmänä parempi jättää pois, koska se sai työntekijöiltä hieman ristiriitaisen vastaanoton. Päätin ottaa tilalle SWOT-analyysin tukemaan kasvattajien haastatteluaineistoa. Pohdin, että SWOT-analyysi olisi myös mahdollisuus tarkastella objektiivisesti kasvattajien haastatteluja.

Haastattelut toteutuivat helmikuun loppupuolella ja maaliskuussa 2019. Koko tutkimusaineisto oli kerätty maaliskuussa. Haastatteluja järjestettiin päiväkodilla tai asiakkaiden kotona. Aikataulujen yhteensovittelu oli haastavaa kaikkien osapuolien kanssa. Kernaasti tutkijan oma kalenteri kuitenkin jousti, jotta sain kerättyä analysoitavaa aineistoa. Kotihaastatteluja tein juuri samasta syystä. Huhtikuussa esittelin keräämääni haastatteluaineistoa seminaarissa. Teoriaosuutta pääsin jatkamaan ja analysoimaan aineistoa vasta kesälomien alettua heinäkuun loppupuolella 2019.

8.2 Tutkimusmenetelmät

Varto (1993, 23–24) toteaa, että ihminen ja ihmisen maailma muodostavat elämismaailman, joka voi olla tutkimuskohteena laadullisessa tutkimuksessa. Elämismaailmaa tarkastellaan laadullisessa tutkimuksessa merkitysten maailmana. Merkitykset käyvät ilmi ihmisen toimina, tulevat havaituiksi päämäärien asettamisina, suunnitelmina, hallinnollisina rakenteina, yhteisöjen toimina ja niiden päämäärinä. Merkitykset voivat syntyä myös muina ihmisestä lähtöisin olevina ja ihmiseen päätyvinä tapahtumina. Elämismaailma on yleisin merkitysten kokonaisuus, jossa ihmistä voidaan kuvata. Se on kokonaisuus, joka rakentuu yksilön, yhteisön, sosiaalisen vuorovaikutuksen, arvotodellisuuden ja yleisesti ihmisten välisten suhteiden kohteista.

Kananen (2012, 54–55) selventää, että ilmiötä kuvatessa tutkimuskohteeseen liitetään käytäntöön eli toimintaympäristöön. Tällöin on ymmärrettävää, että kun toimintaympäristö on vuorovaikutussuhteessa tutkimuskohteeseen, se myös vaikuttaa siihen.

Laadullinen tutkimusote sopii opinnäytetyöhöni, jossa tutkin monikulttuurista aikuisten välistä vuorovaikutusta ilmiönä päiväkotiympäristössä ja pyrin tuomaan siihen merkityksiä.

Eskola ja Suoranta (1998, 60–61) tähdentävät, että laadullisessa tutkimuksessa tutkija joutuu jo aineistoa kootessaan pohtimaan aineiston teoreettista merkitystä suhteessa tutkimusongelmaan. Tämän johdosta on kiinnostavaa huomioida aineiston kokoa, sen edustavuutta ja yleistettävyyttä laadullisen tutkimuksen omista teoreettisista lähtökohdista. Harkinnanvarainen näyte voi olla osa laadullista tutkimusta, jolloin tutkimus perustuu suhteellisen pieneen tapausmäärään. Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin vaan se pyrkii tuomaan ymmärrystä, kuvaamaan tapahtumaa, toimintaa siten, että ilmiöstä muodostuisi mielekäs tulkinta. Kanasen (2012, 49) mukaan tutkijalta vaaditaan tällaisessa tilanteessa empatiaa, sosiaalista taitoa ja osallistumisosaamista.

8.3 Tutkimusaineiston keruu

Käytän tutkimuksessani aineistoa, jota olen kerännyt kahdella eri tavalla. Teema-haastattelut muodostavat pääosan aineistostani, mutta sen lisäksi keräsin haastateluun osallistuneilta kasvattajilta heitä koskevan haastatteluaineiston tarkennusta SWOT-analyysillä. Kierrätin analyysiä haastatteluihin osallistuneilla kasvattajilla haastattelun lopuksi.

8.3.1 Teemahaastattelut

Teemahaastattelut ovat yksi tapa kerätä aineistoa laadullisessa tutkimuksessa. Teema on tutkimuksessa jonkinlainen johtoajatus, näkökulma, jonka varassa haastattelussa edetään. Teeman avulla etsitään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun mukaisesti. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa pääkysymykset ja teemat ovat kaikille samat. Näin haastattelussa ei voida kysellä mitä tahansa kysymyksiä, mikä taas on mahdollista täysin avoimessa haastattelussa. Teemahaastattelussa edetään tiettyjen ennalta valittujen kysymysten varassa eikä vastausvaihtoehtoja tarjota täysin valmiina kuten strukturoidussa haastattelussa. Tutkijalla on kuitenkin laadullisen tutkimuksen perinteiden mukaisesti vapaus antaa väljyyttä esimerkiksi kysymysjärjestykseen. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastateltava vastaa kysymyksiin aina omin sanoin näin ihmisten asioista tekemät tulkinnat ja niille antamat merkitykset korostuvat. (Varto 1992, 51; Eskola ym. 1998, 87; Hirsijärvi & Hurme 2001, 48; Tuomi & Sarajärvi 2009, 75.)

Haastattelut ovat joustava tapa kerätä aineistoa, sillä tutkimuksentekijällä on tarvittaessa mahdollisuus esittää kysymykset siinä järjestyksessä, kun hän katsoo aiheelliseksi. Hän voi lisäksi toistaa kysymyksen, esittää lisäkysymyksiä tai esimerkiksi selventää jotain sanaa tai asiaa, oikaista väärinkäsityksiä. Haastattelun tavoite on kerätä mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta aiheesta. Tämän johdosta on myös eettisestä näkökulmasta perusteltua antaa haastattelukysymykset haastateltavalle etukäteen tutustuttavaksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–73.)

8.3.2 SWOT–analyysi

Kasvattajien haastattelujen tueksi ottamani SWOT–analyysi valikoitui oivallisena menetelmänä kartoittaa työyhteisön kannalta objektiivisesti vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia päiväkotiympäristössä.

SWOT–analyysi on liike- ja johtamiskonsultti Albert Humphreyn yhdessä Stanfordin tutkimuslaitoksessa olleen työryhmänsä kanssa oivaltama ja kehittämä nelikenttämenetelmä. Menetelmän avulla haluttiin kartoittaa ja pohtia syitä yrityssuunnitelmien epäonnistumiseen ja mahdollisuutta korjata epäonnistumista. SWOT–analyysin lyhenne tulee sanoista Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet) ja Threats (uhat). (Hyppönen 2008, 9.)

SWOT–analyysia voidaan käyttää moneen tarkoitukseen, mm. organisaation tai työryhmän vahvuuksien, heikkouksien, mahdollisuuksien ja uhkien arvioimiseen, jotka puolestaan auttavat määrittelemään mahdollisia kehittämiskohteita. SWOT–analyysiä voi soveltaa yksilölle, analysoida sen kautta yksilön omaa toimintaa, tai SWOT–analyysiä voi soveltaa ryhmälle ja analysoida yhteistä toimintaa ryhmässä. (Lindroos & Lohivesi 2010, 217.)

SWOT–analyysin tuloksien perusteella voidaan luoda toimintasuunnitelma, jossa esiin nousseet vahvuudet voidaan valjastaa heikkouksien kehittämiseen. Tulevaisuuden uhkiin ja mahdollisuuksiinkin voidaan reagoida toimintasuunnitelmassa. (Lindroos & Lohivesi 2010, 217.)

8.3.3 Haastattelut ja aineiston kylläntyminen

Vierailin useamman kerran päiväkodissa ennen tutkimuksen haastatteluosuuden varsinaista aloitusta, koska en ollut tuttu päiväkodin henkilökunnalle enkä vanhemmille. Vierailujen myötä minun oli haastattelijana tarkoitus antaa itselleni ilmoituksessa olevan kuvan lisäksi myös oikeat kasvat. Vanhemmat saattoivat lasta tuodessa tai häntä hakiessa havaita minut ja näin toivoin, että vanhempien olisi helpompi lähestyä minua ja ilmoittautua haastatteluihin.

Haastattelin 13 henkilöä, joista jokaiselle toimitin kysymykset tutustuttavaksi hyvissä ajoin ennen haastattelua (Liitteet 3, 4, 5). Näin haastateltavat saivat aikaa pohdita kysymyksiä ennen itse haastattelutilannetta, myös kielen kannalta, jos se oli tarpeellista. Haastatteluun ilmoittautuivat maahanmuuttajataustaiset vanhemmat, jotka olivat jo vuosia asuneet Suomessa. Heillä oli osaamista suomen kielessä ja tietoa suomalaisesta kulttuurista. Äänitin kaikki haastattelut.

Omissa haastatteluissa tutkijan laadullisen tutkimuksen perinteiden mukainen vapaus antaa kysymysjärjestykseen väljyyttä olikin tarpeellista maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa sekä sähköpostitse käydyssä keskustelussa kantasuomalaisen vanhemman kanssa. Kantasuomalaiselle vanhemmalle esitin samantaisia lisäkysymyksiä kuin mitä olin esittänyt muille vanhemmille kasvotusten tehdyissä haastattelutilanteissa. Maahanmuuttajien kohdalla oli tarpeellista esittää kysymykset yksinkertaisemmin ja välttää liikanaisuutta. Yleensä ottaen oma pitkä työkokemukseni tulkkina auttoi maahanmuuttajataustaisten vanhempien haastatteluissa. Minulla oli työkokemukseni perusteella kiitettävästi eväitä ymmärtää epätäydellisesti puhuttua suomen kieltä, jossa kaikki äänneet eivät kuuluneet, kirjaimia tippui pois, lauserakenteet olivat erilaisia ja ylipäättään puhetyylit olivat moninaisia.

Kananen (2015, 127) korostaa, että laadullisessa tutkimuksessa itse aineisto ratkaisee kerättävän aineiston määrän. Sitä kerätään niin kauan ja niin paljon, että tutkija ymmärtää ilmiötä ja siihen vaikuttavia tekijöitä ratkaistakseen tutkimusongelman.

Eskola ja Suoranta (1998, 62) viittaavat aineiston saturaatioon eli kylläntymiseen. Tämä on tilanne, jolloin aineistoa katsotaan olevan koossa riittävästi. Aineiston riittävyys tarkoittaa sitä, että tutkimuskohteen teoreettinen peruskuvio saadaan nostettua esiin. Tutkijan täytyy kuitenkin olla selvillä siitä, minkälaista aineistoa hän etsii. Näin hän pystyy toteamaan aineistonsa saturaation tilanteessa, jolloin uudet tiedonantajat eivät tuota tutkimusongelman kannalta enää mitään uutta tietoa.

Omaa aineistoa kerätessäni totesin aineiston saturaation 13 haastattelun jälkeen. Sain uusilta vanhemmilta tiedusteluja siitä, tarvitsenko vielä uusia haastateltavia.

Tuntui tietenkin mukavalta, että tutkimukseen löytyi kiinnostusta. Totesin kuitenkin, että olin jo saanut tarvittavan määrän aineistoa pystyäkseeni käsittelemään tutkimuskysymyksiäni. Lisähaastattelut olisivat pikemminkin saattaneet vaikeuttaa aineiston hallintaa. Sen tähden pitäydyin näissä 13 haastattelussa.

8.4 Tutkimusaineiston analyysi sisällönanalyysin avulla

Sisällönanalyysin tarkoitus on ensiksi pilkkoa aineisto loogisen päättelyn ja tulkinnan kautta ja sen jälkeen koota se jälleen kokonaisuudeksi. Sisällönanalyysissä on olennaista tuoda näkyväksi tutkimusprosessin eteneminen eli se, miten tutkija muodostaa aineistosta saadut tulokset. (Weber 1990,12, 21–24.)

Sisällönanalyysiä voidaan käyttää laadullisen aineiston perusanalyysimenetelmänä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Analysoinnilla aineistoa pyritään tiivistämään, luomalla siitä selkeää ja mielekästä, kadottamatta aineistossa sisällä olevaa tietoa. Analysoinnilla pyritään tuottamaan tutkimuksen kohteena olevasta asiasta uutta tietoa kasvattamalla hajanaisen aineiston informaatioarvoa. (Eskola & Suoranta 1998, 138.)

Kananen (2012, 116) selventää, että sisältöanalyysin kohteena voi olla kaikki puhtaaksi kirjoitettu aineisto, kuten haastattelut, kertomukset, keskustelut. Litteroitu aineisto saattaa olla monisäikeistä ja sisällöstä pitää tutkijan salapoliisin tavoin etsiä ydintä, paljastaa se ja tiivistää aineistomassa ydinsisällöksi. Puhtaaksi kirjoittaminen voidaan tehdä teema-alueita, ryhmittelyä tai sisällön erittelyä apuna käyttäen.

Kun aineisto on kerätty laadulliseen analyysiin, purettu tekstiksi ja valmisteltu teknisesti käsiteltävään muotoon, se on myös järjestettävä. Aineiston purkamisen jälkeisessä karkeassa luokittelussa voidaan käyttää apuna haastattelurungon ja kyselyn teemoja. Niiden avulla nostetaan esiin tutkimuskysymysten näkökulmasta olennaiset asiat, ja vasta tästä luokitellusta datasta voidaan tehdä tulkintoja. Ensin siis analysoidaan ja sen jälkeen tehdään tulkintoja, ja edelleen aineistosta etsitään yhtäläisyyksiä ja eroja. (Eskola & Suoranta 1998, 151–153.) Sisällönanalyysi jaetaan kolmeen vaiheeseen; aineiston redusointi, eli pelkistäminen, aineiston klusterointi, eli ryhmittely ja abstrahointi, eli teoreettisten käsitteiden luominen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Aineistosta on ensin pyrittävä löytämään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, jolloin voidaan nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Aineis-

ton analysointitapana teemoittelu on suositeltavaa silloin, kun ollaan ratkaisemassa käytännöllistä ongelmaa. Teemoittelun avulla tekstiaineistosta saadaan tuotua esille erilaisia vastauksia ja tuloksia tutkimuksessa esitettyihin kysymyksiin. Näin tutkimustulokset palvelevat parhaiten erilaisia käytännöllisiä intressejä. (Eskola & Suoranta 1998, 176 & 179–180).

Haastattelin tutkimukseeni kantasuomalaisia vanhempia, maahanmuuttajataustaisia vanhempia sekä kasvattajia. Haastattelumateriaalista osa on vapaamuotoista keskustelua, sillä emme aina heti aloittaneet suoraan haastattelukysymyksillä eikä myöskään aina heti sammuttanut äänitystä haastattelukysymysten loputtua. Litteroinnista olen jättänyt vapaamuotoisen keskustelun pois, muutoin litteroin kaiken käydyn keskustelun ja aineistoa tuli 51 sivua. Analysoidessani litteroitua tekstiä ryhmittelin maahanmuuttajataustaisten vanhempien vastaukset, kantasuomalaisten vanhempien vastaukset ja kasvattajien vastaukset erilleen. Tällä ryhmitteilyllä etsin ensin aineistolähtöisesti vastauksia tutkimuskysymyksiini, pilkoin vastauksia merkitsemällä niitä tulkintoja varten eri väreillä. Sen jälkeen hain samankaltaisuuksia tai muita yhteneväisyyksiä kaikista vastauksista, jotta olisi helpompaa kartoittaa yhteneviä näkökulmia, mielipiteitä, ideoita ja koota niistä yhteenvetoa. Käsitekartat ovat mielestäni oivallinen tapa havainnollistaa tulokset. Alkuun teinkin sen pohjalta hahmotelmia jokaisen vastaajan vastauksista. Luovuin melko nopeasti käsitekartasta, koska se ei tällä kertaa tuntunut palvelevan toivomallani tavalla tutkimukseni aineistoanalyysissä.

8.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuus riippuu tutkimusprosessin kokonaisuuden laadusta. Hyvän tutkimuksen yksi merkittävä kriteeri on sisäinen johdonmukaisuus. Tutkijan tehtävä on tuottaa lukijoille mahdollisimman täsmällinen ja yhdenmukainen kuvaus tutkimusprosessista ja sen etenemisestä. Tutkijan tulee esittää tutkittavien käsityksiä objektiivisesti, jolloin lukijat saavat mahdollisuuden arvioida tutkimustuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140–141.)

Laadulliseen tutkimukseen sisältyy se vaara, että tutkija ei kykene täysin puolueettomasti käsittelemään saatuja tietoja. Näin tiedot ja havainnot eivät välity alkupe-
räisessä tarkoituksessa. Objektiivisuuden ongelma tulee esille siten, että tutkija sovittaa tutkittavien käsityksiä tutkimuksensa teoriapitoisiin tietoihin, tulkintoihin ja käsitteistöön oman subjektiivisen ymmärryksensä varassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20 & 135.)

Kuvasin tutkimusprosessin avoimesti kappaleessa 8.1 ja täsmensin tehtyjä haastatteluja kappaleessa 8.3. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat olivat valikoituneet haastatteluun suomen kielen suullisten taitojensa perusteella eikä tulkkia siis käytetty haastatteluissa. Oma pitkä työkokemukseni maahanmuuttajataustaisten henkilöiden tulkkina auttoi minua ymmärtämään näissä tutkimushaastatteluissa heidän suomenkielisen puheensa merkityksiä ja käsittelemään saatuja vastauksia objektiivisesti.

Kerroin haastateltaville, että tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista. Toimitin kyselylomakkeet haastateltaville ennalta tutustuttavaksi. Haastattelun alussa kysyin jokaiselta haastateltavalta lupaa saada äänittää haastattelu, jotta saisin litterointiin mahdollisimman tarkkaa aineistoa. Litteroinnin jälkeen olen tuhonnut äänitteet. Lisäksi kerroin haastateltaville kerääväni aineiston nimettömänä ja pitäytyväni muutoinkin lupauksessani olla kirjoittamatta mitään millä haastateltavat voisivat olla tunnistettavissa tutkimuksen kirjallisessa osiossa. Anonyymiyys säilyy myös siten, että tähän tutkimukseen kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tässä tutkimuksessa ja näin kunnioitan haastateltavia.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa kerron tutkimustuloksista saadun tutkimusaineiston perusteella. Tutkimusaineisto koostuu haastatteluvastauksista ja SWOT–analyysin vastauksista. Haastattelin kolmea eri ryhmää ja kasvattajat täyttivät lisäksi SWOT–analyysin.

1. Kantaväestön suomenkieliset vanhemmat
2. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat
3. Varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitaja

Kaikkiaan tutkimusaineistossa on 13 henkilön näkemyksiä, joista seitsemän edustaa vanhempia ja kuusi henkilökuntaa. Yksi kantaväestön vanhemmista oli estynyt osallistumaan kasvokkain tapahtuneeseen haastatteluun, joten keskustelua käytiin sähköpostin välityksellä. Esittäessäni tutkimustuloksia käytän litteroidusta haastatteluaineistosta poimittuja suoria lainauksia, joista vastaajat eivät sovitun mukaisesti ole tunnistettavissa. Kasvattajien aineistossa on lisäksi SWOT–analyysin tuloksia. Päiväkodissa kasvattajat käyttivät haastatteluissa vielä vakiintunutta aiempaa termiä kasvatuskumppanuus eivätkä viitanneet yhteistyöhön vanhempien kanssa varhaiskasvatuslain (L 540/2018) uudistuksen mukaisesti. Käytän tutkimustuloksissa termiä kasvatuskumppanuus.

Esitän tulokset peilaamalla tutkimusaineistoa tutkimuskysymyksistäni nousevien teemojen mukaisesti. Olen jakanut vanhempien ja kasvattajien näkemykset pääosin eri alaluvuihin. Joitain vastauksia olen sijoittanut muualle niiden sopivuuden johdosta. Johtopäätökset–luvussa esittelen yhteenvedon niistä menetelmistä, joiden avulla voidaan kehittää ja tukea monikulttuurista vuorovaikutusta aikuisten välillä Ristinummen päiväkodissa. Tämä yhteenveto on muodostunut vanhempien ja kasvattajien haastatteluissa esille tuomien ajatusten ja ideoiden pohjalta.

9.1 Vanhempien kuvaus aikuisten välisestä monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta päiväkotiympäristössä

Ihmisten liikkuvuus on lisääntynyt Suomessa erityisesti 1990-luvulta alkaen ja kulttuurien kirjo näkyy myös Vaasassa Ristinummen asuinalueella. Päiväkodissa on asiakkaina perheitä, jotka ovat tulleet Suomeen muun muassa Bulgariasta, Etiopiasta, Gambiasta, Irakista, Kiinasta, Kosovosta, Nigeriasta, Somaliasta, Turkista, Venäjältä, Vietnamista ja Virosta.

Vanhempien antamissa vastauksissa näkyy heidän tietoisuutensa siitä, että päiväkodissa kohdataan erilaisia ihmisiä. Erilaisuuden omakohtainen kohtaaminen saattaa kuitenkin herättää kantasuomalaisissa vanhemmissa yllättäviäkin reaktioita, ennakkoluuloja ja pelkoja. Tämä on tyypillistä varsinkin siinä vaiheessa, kun päiväkotiympäristö itsessään ei vielä ole tullut tutuksi.

Ensimmäinen reaktio se oli sellane että ei hyvänen aika jääkö siellä niinku kantasuomalaiset muiden jalkoihin mutta nopeesti se muuttu.

Päiväkodilla ollu ehkä jonkinlainen hieman negatiivinen maine.

Hoitopaikkailmoituksen vastaanottamisen ja päiväkodissa aloittamisen jälkeen ei kukaan haastatteluun osallistuneista vanhemmista heidän taustastaan huolimatta maininnut havainneensa tai kokeneensa minkäänlaista vihamielisyyden tai ongelmallisuuden tunnelmaa päiväkotiympäristössä.

Ei täällä päiväkodissa ole mitään eikä ketään ei mitään negatiivista monikulttuurisuuteen liittyen muualla elämässä sitten koulumaailmassa.

Harmitava asia muide vanhempie kansa ku meilä eri kieli ei ole tapahtunu.

Haastatteluihin osallistuneet vanhemmat näkevät, että erilaisuus ja moninaisuus samassa yhteisössä ovat nykypäivää. Vanhempien mielestä on hyvä, että lapset kasvatetaan monikulttuurisuuteen jo varhaisesta iästä, jolloin leikkikaverin erilaisuus ei lasta hätkähdytä. Vastauksista on tulkittavissa se, että niin kantasuomalaiset kuin maahanmuuttajataustaisetkin vanhemmat toivovat varhaiskasvatuksen sensitiivisesti suunnatun opetuksen ja tiedon seuraavan lasta aikuisuuteen. Monikulttuurisuudesta tulisi näin tulevaisuudessa luonnollinen asia kaikille.

Se asia, että nykypäivän lapset oppivat monikulttuurisuuteen automaattisesti normina jo varhaiskasvatuksessa toivottavasti jatkuu myös aikuisena arvostamaan kanssaihmiä ja kohtelevaan kaikkia tasa-arvoisesti.

Hyvä et otta sellane päiväkodissa että monikultturine että lapset oppii sopeutuma monikulttuurisuuteen ja että aikuiset ymmärtää että minkälaine on monikulttuuri et pysty olla yhdessä ja semmoset huonot asiat sitte pikku hilja loppuu.

Hyvä, että lapsille opetetaan kieli- ja kulttuuritietoisuutta.

Lapset eivät koskaan mainitse eri ihonvärejä se on heille normaalia ja luonnollista.

Lapsilla kasvamine niinku sama ja ei tuntu sillo että olla eri kulttuurista sillo lapselle on vain lapsi ja leikkivät.

Sekä kantasuomalaiset että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat toteavat, että vanhempien omat keskinäiset kontaktit ovat vähäisiä tai pidättäytyväisiä päiväkotiympäristössä. Yhtenä syynä he näkevät kiireiset lapsiperheen aikataulut tai muutoin muiden vanhempien kanssa epäyhtenäiset aikataulut. Aamulla kiirehditään päiväkodista työpaikalle tai esimerkiksi opiskelujen pariin ja illalla kiirehditään lapsen kanssa takaisin kotiin. Kasvattajat ovat myös kiinnittäneet huomiota siihen, että vanhempien välillä ei ole paljoa keskinäistä kanssakäymistä.

No itse asiassa ei vanhempien kanssa kovin paljo jutele ku ei kerkiä ku aamula kaikki lähtee.

Paljo poruka kaikila oma elämä ja kaikila kiire yleensä sanotaan vaan hei.

Kaikilla sama kiire.

Iha juhlissa ollaan vaan nähty.

Vanhemmat kohtaa tuolla käytävillä. (Kasvattaja)

Vanhemmat näkevät aikataulujen lisäksi muitakin syitä keskinäisten kontaktien vähyyteen tai syvällisempien keskustelujen puutteeseen. Yksi kantasuomalainen vanhempi pohti sitä, onko päiväkodilla ylipäätään mitään tarkoitusta olla jatkumo vanhempien sosiaalisten suhteiden laajentamisessa. Hän mielsi päiväkotijärjestelmän osaksi suomalaista yhteiskunnallista systeemiä, jossa päiväkotiympäristö on erityisesti lasta varten. Päiväkodissa lapsi osallistuu ja häntä osallistetaan, jotta

lapsi luo ja muokkaa käsitystä itsestään ja oppii muista. Näin monenlaiset arvot ja kulttuurit välittyvät luonnollisesti kaikille.

Lapset luontaisesti päiväkodissa oppivat toisensa mutta jos tavoitteena onkin vanhempien kohtaamiset tutustuttamiset niin varmaan paikan tilaisuuden tulee olla jokin muu.

Vanhempien haastatteluissa selvisi, että päiväkodin eri ryhmissä toteutetaan ajoittain niin kutsuttuja vanhempain kahviloita. Nämä ovat tapahtumia, joissa vanhemmat kutsutaan tutustumaan siihen, mitä lapset ovat päiväkodissa ryhmissään tunteet ja mitä jokainen lapsi on saanut koottua kansioonsa. Vanhemmilla on erilaisia näkemyksiä tästä tapahtumasta. Minkäänlaista jakoa ei kuitenkaan tarvitse tehdä kulttuurisidonnaisesti eikä vanhempien kansalaisuuden mukaan vaan näkökulmat näyttävät olevan yksilöllisiä ja perhekohtaisia. Toiset vanhemmat ovat avoimempia ja vaihtaisivat mielellään ajatuksia muiden vanhempien kanssa, toiset eivät koe siihen minkäänlaista tarvetta ja vielä löytyy niitä vanhempia, jotka kaipaavat tietynlaista aiempaa yhteyttä ja tuttuutta, jotta keskustelu pääsisi alkuun. Kasvattajat selvittivät, että kahvilaan on varattu vähän aikaa päiväkodin arjessa.

Koen hetken olevan minun ja lapseni välinen.

Päiväkodin kahvittelussa enemmän tuttujen perheiden kanssa.

Kahvitapahtumassa lapsen ryhmässä on monikulttuurisia perheitä jossa ilmeisesti vanhemmat ei puhu suomea niin heillä on ollu siinä tulkki mukana ja he eivät oo ees ottaneet kontaktia kantasuomalaisiin.

Päiväkoti kahvi olisi hyvä tutustua kun me tuleme eri maasta kertoa mikä tärkeä teidä kulttuuri.

Minä halua siis josku keskustela toine vanhempi lapse tilanne ja vaika kysy hän vaa vasta kerta eikä jatka puhumine toise kansa.

Aika vähän kantasuomalaiset ja maahanmuuttajaperheet on ottanu kontaktia lyhyt aika siinä ja kaikki vanhemmat ei tuu yhtä aikaa. (Kasvattaja)

Hofstede (1991, 5–7) kuvaa ihmisten toimintoja suhteessa kolmijakoiseen henkiseen toimintaan; universaalinen, kollektiivinen ja yksilöllinen. Universaalilla tasolla ihmisellä on tarve olla yhteydessä muihin ihmisiin, hän havainnoi ympäristöönsä ja puhuu siitä muille. Tämä taso on yhteistä lähes kaikille ihmisille. Kollektiivinen taso yhdistää tietyt ryhmät ihmisineen, jotka yleensä ymmärtävät toistensa

toimintoja ja tapoja ja joita yhdistää esimerkiksi sama oppimis- tai sosiaalistumisprosessi. Yksilöllinen taso heijastaa jokaisen yksilön ainutkertaisuutta. Jokaisella yksilöllä on oma henkinen toiminta, jonka piirteet ovat osaksi perittyjä ja osaksi opittuja. Hofstede tähdentää, että eri tasojen erottelu tarkasti toisistaan on vaikeaa. On mahdotonta tietää mikä on käyttäytymisessä yksilöllistä ja mikä taas kulttuurisidonnaista. (Hofstede 1991, 5–7.)

Suomeen tullessaan maahanmuuttajataustaiset haastatteluihin osallistuneet vanhemmat eivät osanneet lainkaan suomea, joten alussa kommunikointi tapahtui ilmeillä, eleillä, tukiviittomilla ja kuvilla. Englantia saatettiin käyttää, jos molemmat keskustelun osapuolet sitä hallitsivat. Nyt nämä samat vanhemmat ovat asuneet Suomessa jo vuosia, ja kielitaito on päässyt kehittymään. Siitä huolimatta sekä kantasuomalaiset että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat totesivat, että heidän keskinäinen kielellinen vuorovaikutuksensa on päiväkotiympäristössä olematonta.

Ei keskustela mutta näin vain hei ei ole muuta.

Paljo on sellasia varsinki tummaihoisia että hyvin menevät vaan näin.

Ei mitään asiaa mitä puhua ku ei tunneta.

Kohtaamiset ovat tervehtimisen tasolla.

Tosi vähä niiden maahanmuuttajavanhempien kans tulee kommunikoitua he ovat jotenki aika ujoja vaikeita sanomaan aamullakaan hei.

Kaksi maahanmuuttajataustaista vanhempaa kuitenkin korosti keskustelun merkitystä ymmärryksen lisääjänä. Keskustelu koettiin tärkeäksi jo senkin tähden, että tulevaisuudessa nämä lapset hyvin suurella todennäköisyydellä ovat koulussa yhdessä. Vanhempien olisi hyvä tuntea hieman toisiaan ja siten olla selvillä siitä, missä oma lapsi liikkuu.

Hyvä puhu niin ymmärtä minkälaine ihmine se on.

Me tunnemme toisiamme tiedän kene kansa mun lapsi kulkee on hyvä.

Kantasuomalaiset vanhemmat toivat esille sen, että ollakseen kontaktissa toisten päiväkodin vanhempien kanssa, tutustuakseen, he kokevat tarvitsevansa jonkinlaista yhteyttä, samankaltaisuutta, yhteisen mielenkiinnon kohteen päiväkodin li-

säksi. Tällöin vuorovaikutusta syntyy, ja se voisi saada jatkumon jopa päiväkodin seinien ja pihamaan ulkopuolella. Yksilön kielitaito ei ole tässä tapauksessa se ratkaiseva tekijä vuorovaikutuksen syntymiseen, vaikka aina yhteinen kieli tietenkin helpottaa kommunikaation syntyä, yhteyden ylläpitoa ja mahdollistaa kokemusten jakamisen.

Ne ku tossa samalla kadulla asuvat ja lapsi oli samassa päiväkodissa.

Hankala ottaa kontaktia jos ei ole esimerkiksi jotain yhteistä tekemistä tai kiinnostuksen kohdetta.

Ei sillä lailla kontakteja muitten vanhempien kanssa varmaan siinä sitte aikanaan kun lapset kasvaa ja käydään kavereissa.

Siinäkin ryhmässä on yksi lapsi ja vanhempi suomalainen perhe jonka kanssa olemme tekemisissä ja lapset ovat nyt samassa harrastuksessa.

Yksi maahanmuuttajataustainen vanhempi toi esille vaikeuden tutustua aikuisena uusiin ihmisiin.

Kun tule isomaksi vaikea löytä suomalaisia kaveri.

Lapset leikivät serkujen kansa oman perhe ja sukulaisten kansa ola tekemisissä paljo.

Taustalla saattaa olla se, että aikuisilla ihmisillä oman elämän rutiinit ovat vakiintuneet, ja maahanmuuttajataustaisilla vanhemmilla ympärillä oleva oma perhe ja suku ovat merkityksellisiä ja tarjoavat tarvittavat sosiaaliset suhteet. Näiden lisäksi tässä yhteydessä voi viitata perheiden aiemmin mainitsemaan kiireeseen ja päätellä, että aika käytetään siihen, mikä koetaan pikkulapsiperheessä olennaiseksi juuri siinä elämänvaiheessa.

9.2 Oma kulttuurisidonnaisuus vuorovaikutustilanteissa

Suoraa kielellistä vuorovaikutusta on vanhempien välillä päiväkotiympäristössä niukasti, mutta aikuiset ihmiset tekevät kuitenkin havaintoja toisistaan. Vanhemmat kiinnittävät erilaisuuteen huomiota, koska se poikkeaa siitä, mihin he ovat aiemmin tottuneet ja mikä on tuttua omassa kulttuurissa.

Eri ihonvärejä.

Erilaisia kansalaisia samasa paikasa.

Uudet ihmiset tuovat mukanaan erilaisia tapoja ja arvojärjestelmiä ja niihin kiinnitetään huomiota. Erilaisuuden havaitseminen ei aina johda negatiivisiin päätelmiin. Sekä kantasuomalaiset että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat pohtivat havaintojaan ja tekevät niistä myönteisiä yleistyksiä peilattaessaan havaittua omaan kulttuuristaansa. Vanhempien vastauksista heijastuu se, että heidän mielestä nämä toisissa havaitut piirteet ovat hyviä piirteitä. Suomalainen rehellisyys ja tasa-arvo ovat arvostettuja maahanmuuttajavanhempien silmissä. Kantasuomalainen vanhempi kaipaa taas yhteisöllisyyttä ja siitä kumpuavaa tukea, jota hän näkee seuratessaan maahanmuuttajaperheitä.

Suomalaiset aina rehelisiä voi joku valehdela muta ei ole paljo ja se on hyvä asia.

Suomalaine mies ava ovi pita naine ensimmäine.

Heillä siellä sellane isompi piiri et se koko arki ei oo vaan äidin ja isän harteilla et se on varmaan se mitä heiltä karehtii.

Kantasuomalaisten vanhempien haastatteluista kävi ilmi, että he ovat vertailleet päiväkotiympäristössä perheitä keskenään ja huomanneet eroja. Kantasuomalaisten perhekäsitys on erilainen, kuten myös se rooli, jonka suomalainen nainen on usein omaksunut. Suomalainen pärjäämisen ja itseriitaisuuden kulttuuri ei vastauksien mukaan tee niistä tässä vertailussa parempia kuin muut kulttuurit.

Tää meidä kulttuuri nykyään se on menny sellaseks et pitää pärjätä yksin.

Koko vanhemman rooli on erilainen monet ulkomaalaiset naiset osaa paljo paremmin olla vain äitejä et suomalainen nainen yrittää olla kaikkea se uraohjus äiti loistava rakastajatar ja ne vaatimukset ei välttämättä tule ulkopuolelta mut saattaa itellä olla hirveän korkeat.

Perheet on yhtenäisiä eikä niin rikkonaisia ja sitä pidetään niin tärkeänä ja vaalitaan toisin kuin meillä.

Meikäläiset siinä valkoihoset siinä naama kireenä koko arki on äidin ja isän harteilla.

Yksi kantasuomalainen vanhempi nosti esille sen, että hän näkee suomalaisessa vanhemmuudessa hyväksi asiaksi lapsen huomioimisen yksilönä. Tässä hänellä oli perhetaustan kautta mahdollisuus verrata kantasuomalaista ja maahanmuuttajataustaista vanhemmuutta.

Positiivista on se että suomalainen vanhemmuus on kovasti osallistavaa et niiden lasten kanssa harrastetaan ja tehdään ja ne lapsen huomioidaan sellasina niinku ainutkertaisina yksilöinä.

Haastattelut osoittavat, että maahanmuuttajataustaiset vanhemmat arvostavat omaa perhettä ja sukua. He pitävät hyvin luonnollisena, että perheen ja suvun kanssa ollaan tekemisissä sekä arjessa että juhlassa.

Meillä sielä iso koti voi kutsua paljo vaika koko perhe viisi tai kuusi perhetä että he tulevat syntärit.

Lapset leikivät serkujen kansa oman perhe ja sukulaisten kansa ola tekemisissä paljo.

Kun yhteinen kieli puuttuu tai sitä ei käytetä, niin haastatteluvastauksista käy ilmi elekielen merkitys tulkinnoissa. Toisen käyttäytymisestä tehdyistä johtopäätöksistä syntyy joissain tapauksissa ennakkoluuloja ja väärinkäsityksiä. Nämä saattavat vaikuttaa kielteisen vuorovaikutuksen syntymiseen ja siihen, että motivaatio vuorovaikutukseen sammuu täysin. Säännöt suomalaisessa puhumisessa ovat vaativia, mutta tervehtiminen koetaan kohteliaaksi.

Suomalaine voi katso silmi muta teke selvä etä ei tarvitse tervehtiminen.

Vaikka ny ei sitä suomen kieltä osaa niin voi kyllä aamulla jotain näin nyökätä.

Katso mua noin ja olla vihane.

Sä voit lukea jonku ihmisen eleitä ja ilmeitä väärin vaara on suurempi kun yhteistä kieltä ei ole. (Kasvattaja)

Suomessa käytetään usein ei-kielellisiä ilmaisuja ja odotetaan, että toinen osapuoli selvittää itselleen, mistä on kysymys. Suomalainen ei tyypillisesti ääntele, ei elehdi

eikä nyökkäile ja tällainen palautekäyttäytyminen aiheuttaa väärinkäsityksiä kulttuurien välisessä viestinnässä. Suomalainen viestintä on yleensäkin tyyliään ytimekästä ja välttää runsassanaisuutta. Näitä eri tyylejä käyttävien ihmisten välillä syntyykin yleensä kulttuurien välisiä väärinkäsityksiä. (Salo-Lee 1996, 36–44.)

Katsekontakti on voimallinen ei-kielellinen viestinnän keino, ja suomalainen kuulija on mahdollisesti intensiivisesti läsnä katsekontaktillaan. Joissain kulttuurien välisissä viestintätilanteissa katse voidaan kuitenkin tulkita etäännyttäväksi. Ihmiset tekevät toisistaan vuorovaikutustilanteissa havaintoja, ja eri ihmiset kiinnittävät huomiota eri seikkoihin. Yleensä havainnot ja tulkinnat ovat kulttuurisidonnaisia. Ihmiset kiinnittävät lisäksi huomiota asioihin, jotka ovat heille itselleen merkityksellisiä. Vuorovaikutustilanteissa ihmiset yrittävät saamiensa vaikutelmien perusteella selvittää, millainen toinen ihminen on ja miksi hän käyttäytyy niin kuin käyttäytyy. Väärinkäsitykset ovat aina mahdollisia ihmisten välisissä viestintätilanteissa, mutta ne eivät kuitenkaan ole este onnistuneelle kanssakäymiselle. Osa väärinkäsityksistä voi vaikuttaa siihen, että suhteet huononevat tai katkeavat kokonaan yksilöiden tai ryhmien välillä. (Salo-Lee 1996, 6–15 & 67.) Stereotypiat ovat tällöin helppo keino yksinkertaistaa asioita varsinkin silloin, kun viestintätilanteissa on ongelmia.

Kielteiset havainnot johtavat usein yleistykseen, jossa oman ryhmän toiminta koetaan paremmaksi. Yksi kantasuomalaisista vanhemmista otti tällaisen tapahtuman esiin haastattelussa. Hän kertoi jonkinlaisesta konfliktitilanteesta, joka koski lasten kännykkäkäyttäytymistä. Kantasuomalaiset vanhemmat lähettivät tekstiviestin, jonka sisältöä maahanmuuttajataustaisten vanhempien olisi helpompi ymmärtää ja saada siihen tarvittaessa tulkkausapua. Tilanne olisi saattanut olla kielellisesti vaikeampi selvittää, jos kantasuomalaiset vanhemmat olisivat halunneet keskustella asiasta kasvotusten ja vastapuolen kielitaito ei olisi riittänyt keskusteluun. Kirjallista viestiä pidettiin tässä yhteydessä tehokkaampana kuin keskustelua.

Yhen tummaiheen pojan kanssa tuli ongelmia siinä kännykkäkäyttäytymises ku sitä ei hänen puoleltaan vahdittu kuinka meidän kantasuomalaisten vanhempien yhteinen kanta on yhä sama että me katoaan puhelimet seurataan koko ajan.

Me ja pari muuta vanhempaa otettiin yhteyttä tän tummaiheen pojan vanhempiin mutta he eivät ikinä vastanneet meille kenellekään takasi

ja me mietittiin et se varmaan johtui siitä että heillä ei oo sitä suomen kielen taitoa mutta ainaki se puhelinhäiriköinti loppui me kyllä vähä ihmeteltiin et annetaan kuusvuotiaana tehdä kännykällä ihan mitä vaan.

Yksi kantasuomalainen vanhempi otti haastattelussa esille erään kaikkia vanhempia koskevan päiväkodin ulkopuolisen säännön noudattamisen tärkeyden. Vanhempi oli havainnut parkkipaikkakäyttäjien olevan välinpitämättömiä. Tämä ärsytti, koska siitä saattaisi syntyä muutoinkin ahtaalla päiväkodin parkkipaikalla vaaratilanteita lapsille ja muille perheenjäsenille. Kantasuomalaisen vanhemman mielestä tämä säännön noudattamatta jättäminen oli tyypillistä maahanmuuttajataustaisille vanhemmille. Hänen mukaan olisi tärkeää, että kaikki noudattaisivat suomalaisia parkkipaikkasääntöjä turvallisuussyistä.

Parkkipaikkakäyttäytyminen usein se on se maahanmuuttaja joka laittaa sen farmariauton siihen keskelle ku on kaks parkkipaikkaa ne ajaa tosi lujaa siinä onnettoman pienellä parkkipaikalla justiin se että pikkusen höllempää kaasujalkaa ja ei niin et jos on kaks ruutua niin ajetaan siihen keskelle.

Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat näkivät eroja sosiaalisissa tavoissa. Haastattelussa he rohkeasti kertoivat niistä peruspiirteistä, jotka he yhdistävät kantasuomalaisiin. Nämä piirteet heidän mielestä hankaloittavat yhteydenottoa. Kantasuomalaisista koetaan olevan luonteenpiirteiltään vaitonaisia ja etäisiä, vaikka samalla tämä ujous voi myös olla osoitus hienotunteisuudesta. Kun maahanmuuttajataustaisten vanhempien mielestä hiljaisuus tai etäisyys ei enää ole epäkohteliaista, niin tämä osoittaa heidän suomalaisesta kulttuurista saamaansa kokemusta. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat asuneet Suomessa jo sen verran kauan, että he ovat oppineet tulkitsemaan kantasuomalaisia ja heidän kulttuuria.

Suomalaiset niin ujoja se aina mietiä asioita se ei aina halua puutua asia joka ei kuulu hänele ehkä meile se hyvä ku me puutu ihan mihin vaan.

Me kaikki tiedetään että ku suomalaiset on vähä hiljaisia se on niin vaikea alota niiden kans toimimaan.

Suomalaine etsi aina viralinen enne ku hä tuntea hän ei ola lähelä.

Minä aina puhu vaika aina ei suomalaiset tykä puhua paljo.

Suomalaine voi opia vähä sosiaalinen vaika josku kysy hän vaa vasta eikä jatka puhuminen toise kansa ja aina he halua joku raja etä olka sielä.

Useimmissa länsimaalaisissa kulttuureissa ihmisiä yhdistää toisiinsa joko puhe tai hiljaisuus. Puhumalla vältetään hiljaisuutta ja luodaan kontaktia toisiin ihmisiin. Hiljaisuuden voidaan myös tuntea yhdistävän ihmisiä. Suomalainen viestintä sisältää piirteitä kummastakin käsityksestä ja suomalainen ”small talk” kuvaa tätä erittäin osuvasti. Suomalaisessa kulttuurissa ”small talk” on luontevinta puolittavien ja tuttavien keskustelussa, jolloin se tähtää suhteen ylläpitämiseen. Tavallista ja luontevaa suomalaiselle on olla täysin puhumatta tilanteessa, jossa hän on lähekkäin rajatussa tilassa tuntemattoman kanssa. (Salo-Lee 1996, 46.)

Maahanmuuttajataustaiset vastaajat osasivat myös nimetä omia kulttuurisidonnaisia puoliaan, jotka eivät myöskään edistä tai tue vuorovaikutussuhdetta kantasuomalaisten kanssa. Väärinkäsitys on suuri tilanteessa, jossa maahanmuuttaja on puhelias ja suomalainen toimii kulttuurilleen ominaisella tavalla ja ottaa etäisyyttä. Se tuo suomalaiselle turvallisuuden tunnetta, mutta maahanmuuttaja tuntee tämän usein samanaikaisesti epäkohteliaaksi ja –kunnioittavaksi käyttäytymiseksi. Tällainen kulttuurien yhteentörmäys voi hyvin kuvitella tapahtuvaksi silloin, kun suomalainen kulttuuri on vielä maahanmuuttajalle uusi.

Ulkomaalases se ongelma etä herkkiä helposti loukaantuvia.

Me olla ylitulisia ja hätähoujuja.

Maahanmuuttajataustaisilla haastatteluun osallistuneilla vanhemmilla oli myös selkeä käsitys suomen kielen oppimisen merkityksestä heille itselleen. He pitivät kielen oppimista äärimmäisen tärkeänä osana kotoutumisen prosessia, osana kokonaisvaltaista sopeutumista ja uusien kontaktien luomista uudessa kotimaassaan. Kielen taitaminen on avain moneen asiaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Kielen avulla voi myös laajentaa omaa koulutusta ja päästä työelämään. Kasvattajatkin olivat havainneet, että osa vanhemmista on todella motivoituneita oppimaan suomea.

Opia kieli mä asun Suomessa oon tullu tänne oppimaan eri asioita sopeutumaan ei vain maanmiesten kansa.

Kielitaito on tärkeä oppia se maan kieli misä asu sitte sitä ymmärtää toisia. Oppia suomalaisiltaki heidä tapoja.

Ku osa suomi niin on helppo keskustela työntekijä kansa.

Puhu suomea ja tuntu että on niinku kotona sopeutumine hyvä ja mennä työhö.

Suome kieli, sivistys ja koulutus.

Nyt puhu suomea kotona.

Varsinkin äidit on monet kovasti motivoituneita oppimaan suomea niin nehän oppii sen paris vuodes. (Kasvattaja)

Bennett (1993, 90) tähdentää, että omakulttuurikeskeinen ajattelu eli etnosentrisyys on ihmiselle luonnollista. Ongelmaksi se kehittyy kuitenkin vasta siinä vaiheessa, jos sitä ei tiedosteta tai etnosentrisyys johtaa eri ryhmän jäseniä kohtaan suunnattuihin kielteisiin stereotyyppioihin ja jäsenien syrjintään.

9.3 Kasvattajien kulttuurisensitiivisyys vuorovaikutustilanteissa

Päiväkodin kasvattajien vuorovaikutus vanhempien kanssa liittyy eniten kasvatuksellisiin seikkoihin ja lapsen hoitoon varhaiskasvatuksessa. Kasvattajat ovat kuitenkin asiakassuhteessa tärkeässä roolissa ja vastuussa vuorovaikutustilanteissa, jonka johdosta heidän on myös kiinnitettävä huomiota vanhempien erilaisiin tarpeisiin ja odotuksiin. Ammatti-ihtisinä kasvattajat ovat tietoisia yksilöllisyydestä ja perheiden ainutlaatuisuudesta.

Mä ite aattelen et ei voi yleistää tai niputtaa maahanmuuttajaperheitä enemmän katsosin perheitä perhekohtaisesti niinku suomalaisiakin perheitä et selvitellään perheen tilannetta.

Voi olla että nämä perheet saattavat tarvita jotain muuta palveluohjausta sekin on osa tätä työtä se on niinku kaikkien perheiden kohdalla ei vaan maahanmuuttajaperheiden kohdalla.

Varhaiskasvatus on usealle maahanmuuttajataustaiselle perheelle täysin uusi asia. Päiväkotipaikka voi olla yksi ensimmäisistä kodin ulkopuolisista kontakteista Suomeen saavuttaessa, jolloin kasvattajat kokevat olevansa tukena perheen kouttamisprosessissa. Kasvattajilta vaaditaan aikaa, voimavaroja ja pitkäjänteisyyttä.

tä, sillä he tekevät myös itse varhaiskasvatusjärjestelmää tutuksi vanhemmille. Kasvattajat selittävät ja perustelevat vanhemmille yhteistyön tarkoitusta.

Tää koko systeemi on niin vieras kaikkienensa et mitä me täällä tehdään mihin me pyritään niin vierasta varsinkin muutamista maista tuleville niin siinä on niinku kova työ ja haastavaakin se on että selitä uudestaan ja uudestaan.

Me jotka ollaan päiväkodis töis niin iso osa siinä maahanmuuttajien integraatioprosessin ja kotouttamisprosessin tukena.

Selitä uudestaan ja uudestaan et vanhemmat on pääkasvattajia ja me ollaan siellä tukena.

Et he niinku ymmärtäis et he on niinku tasavertasia meidän kanssa eikä niin että me ollaan ylempänä.

Saattaa moni ihmetellä että miksi te ette opeta täällä lukemaan ja kirjoittamaan.

Kasvattajien haastatteluissa tuotiin esiin se, että päiväkodissa toteutetaan Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen monikulttuurisuusohjelmaa. Monikulttuurisuutta tuodaan päiväkodin arjessa esiin myös osallistamalla vanhempia. Erilaiset projektit tuovat konkreettisesti näkyväksi sen, mistä kaikkialta päiväkotiin on tullut perheitä.

Vasuunhan kuuluu tuo monikulttuurisuus ja sitä toteutetaan ja meillä on siihen liittyviä pieniä projekteja et vanhemmat on esimerkiksi värittäny oman maan lipun ja kirjottanut omalla kielellä huomenta ja ne on tuolla seinällä ja sit on myös sellane iso maailman kartta missä laitettu neuloilla ne lähtömaat mistä vanhemmat on kotosin et näkee lasten lähtömaat.

Kasvattajat nostivat esiin sen, että jos maahanmuuttajan kulttuuritausta on kovin erilainen verrattuna suomalaiseen kulttuuriin, niin kasvattaja opettaa ja perehdyttää työssään vanhempia myös suomalaiseen kulttuuriin ja tapoihin yleensä.

On ihan eri asia jos tulee jostain Afrikan maasta tai esimerkiksi Unkarista missä taas kulttuuri on hyvin samankaltainen.

Ehkä niin että he jotka ovat kristittyjä heidän on niinku helpompi omaksua tää meidän tapa.

Tavallaan sellasta kulttuurin opettamista meillä on aika paljon uusia tilanteita.

Kulttuurierot on edelleen haastavia ja niitä tulee aina uusia ku tulee uusia perheitä.

Maahanmuuttajataustaisten vanhempien oma kieli ja kulttuuri heijastuvat vuorovaikutukseen ja viestimiseen. Vanhempi todennäköisesti yrittää ymmärtää asioita oman äidinkiellensä ja kulttuurin pohjalta ja kun asia, kulttuuri ja kommunikoinnissa käytetyn kielen lauserakenteetkin ovat vieraita, niin asioiden ymmärtämiseen menee aikaa.

Jonku verra kieliongelma mutta määrättyt asiat on sittekin vaikeita toisille ja pitää olla aika suora ne ei niinku ymmärrä vaikka kuinka päin yrittää selittää jos niin vieras asia heille.

Hyvin erilainen kulttuuritausta tulee huomioida muussakin vuorovaikutuksessa maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa.

Jos joku perhe on muslimimaasta niin kaikki miehet ei halua kätellä.

Tervehtimisessä on kulttuurien välisiä eroja. Pohjois-Euroopassa kätellään ja katsotaan aina silmiin, mutta esimerkiksi monissa Aasian kulttuureissa vältetään kaikkea kosketusta. Monien kulttuurien tervehtiminen tapahtuu Aasiassa pienen matkan päässä toisesta. Vietnamin noudatetaan eurooppalaista kättelyä, aivan kuten Pohjois-Amerikassa ja Kanadassa. (Halinoja 1996, 136.)

Kulttuurinen herkkyys ohjaa arvioimaan objektiivisemmin, mikä taas edellyttää herkkyyttä havaita ja tunnistaa niitä ominaisuuksia, jotka ovat toisessa kulttuurissa erilaisia ja samalla joustaa omissa käsityksissään. Kulttuurisen herkkyyden saavuttaminen vaatii uteliaisuutta ja nöyryyttä nähdä asioita omien tapojen yli ja antaa arvonsa toistenkin kulttuurien arvoille. (Halinoja 1996, 115–116.)

Kasvattajat huomioivat lähtökohdat perheessä ja pyrkivät myös asettumaan vanhempien asemaan uusien asioiden parissa ja tarjoamaan tukeaan.

On niinku armollinen maahanmuuttajaperheille et lainataan hanskoja ja kurahousuja et ei kaikkee voi aina et perheet on isoja ja rahat vähissä että ei tarvi olla niin hirveen jämäkkä ja armoton tavallaan niinku se myötäeläminen siinä niiden arjessa.

Yritän ajatella että jos itse vaikka jossain Afrikassa ja hei nyt on sadejuhla ja kun ajattelee et ne on tullu tänne Suomeen ja kuinka paljo uusia asioita joita sun pitää oppia joihin menee voimavaroja.

Kasvattajat ovat tietoisia siitä, että puhekulttuureissa on eroja. He itse kuitenkin ajattelevat saamansa kokemuksen kautta, että kielellinen viesti tulee paremmin

ymmärretyksi, kun se on selkeäsanainen ja suora. Vanhempi työntekijä saa myös ikänsä puolesta kunnioitusta, joka vaikuttaa viestintätilanteessa.

Muissa kulttuureissa ne on vieraskoreita kohteliaita niin ne ei uskalla sanoa suoraan.

Eri kulttuurit näissä on eri kommunikointityyli.

Konkreettisesti selkeästi ei mitään liirumlaarum kun siitä ei kukaan sitte ymmärrä sen kielen takia.

Sanoa suoraan vaikka se saattas kuulostaa tyllytä.

Nehän kunnioittaa vähän vanhempaa

Kielellisen viestinnän tyylit, suoruus tai epäsuoruus, vaikuttavat vuorovaikutuksessa ja omasta viestintätyylistä ei yleensä olla tietoisia. Aina tietenkin riippuu mitä ja mihin verrataan ja minkälaisessa tilanteessa. Suomalaisten viestintätyyliä pidetään esimerkiksi kiinalaisiin, espanjalaisiin ja amerikkalaisiin verrattuna monessa suhteessa liian suorana ja vaikeasti lähestyttävänä. Suorassa viestintätyylissä puhuja kertoo selkeästi mitä haluaa, tarvitsee tai toivoo ja odottaa myös toisen osapuolen käyttäytyvän samoin. Aasialaisissa yhteisöllisissä kulttuureissa suoruus ei ole arvostettu viestintätyyli vaan epäsuoralla viestintätyylillä pyritään säilyttämään keskinäinen harmonia, jonka taustalla yhteisöllisyyden merkitys. Aasialaisissa kulttuureissa ryhmäharmonia on erittäin tärkeä asia, koska yhteisöllisessä kulttuurissa nähdään ihmisen keskinäinen riippuvuussuhde. (Salo 1996, 6 & 30 & 36–41.)

Kasvattajat ovat vuosien kokemuksella oppineet erilaisia keinoja viestimisen selkeyttämiseen. He käyttävät kommunikoinnissa erilaisia apuvälineitä varsinkin silloin, kun maahanmuuttajataustaisten vanhempien kielitaito on olematon tai kulttuurituntemusta vielä ole.

Osaa uskaltaa laittaa itsensä likoon et jos ei sanoja löydy niin et sit esitetään ja vähän huumorin kanssa etitään kuvia ja pantomiimia ja kaikkee muuta.

Näyttää eleillä ja ilmeillä viittomalla jos esimerkiksi lapselle pitää tuoda lisää vaippoja.

Selvästi pitää näyttää ja oon oppinu käyttämään käsiä ja käyttämään ilmeitä viestinnässä ja kuvia ja kaikkia keinoja.

Kuva uimapuvusta ja pyyhkeestä ja face to face saattaa olla että näyttää että tällaiset pitäis ottaa mukaan.

Näyttelijän taidot olis hyvä ja helppo jos osais arabiaa.

Aika on eräs kulttuurin näkymätön ulottuvuus, joka vaikuttaa kulttuurien välisessä viestinnässä. Suomalaiset edustavat monokronista, yksiaikaista aikakäsitystä pohjois-eurooppalaisten ja amerikkalaisten kanssa. Suunnitelmissa edetään etukäteen tehtyjen suunnitelmien mukaan ja yllätyksille on vähemmän joustovaraa. Etelä-eurooppalaiset, latinalais-amerikkalaiset, arabit, afrikkalaiset, kreikkalaiset ja kiinalaiset edustavat puolestaan polykronista aikakäsitystä, jota luonnehditaan ihmisuhteorientoituvana aikakäsityksenä. Aika on syklistä ei lineaarista kuten monokronisessa aikakäsityksessä. Erilaiset aikakäsitykset tarkoittavat sitä, että esimerkiksi tapaamisten ja tapahtumien järjestäminen sujuu eri tavoin eri kulttuurissa ja vaikeuttavat usein kanssakäymistä. (Salo-Lee 1996, 60–63.)

Kasvattajat kokevat aikakäsityksen hankalaksi ja asiaksi, jota täytyy usein toistaa maahanmuuttajille. Yksi kasvattaja tuo esille sen, että yhtenä syynä saattaa olla suomalaisten työorientoituneisuus, joka vaikuttaa suomalaisten näkökulmiin. Haastatteluihin osallistuneet maahanmuuttajat taas tuovat esille suomalaisen täsmällisyyden ja aikataulujen noudattamisen opettelemisen arvostuksen ainakin sen jälkeen, kun Suomessa on jo asuttu niin pitkään. Kulttuuri ja tavat ovat tulleet tutummiksi maahanmuuttajille.

Se on aika yleistä eli ei pidetä kiinni tavallaan siitä aikakäsityksestä mikä meillä täällä on ja meidän tehtävä on sit taas opettaa et Suomessa tullaan aina ajoissa joka paikkaan et voi myöhästyä edes viittä minuuttia.

Ehkä Suomessa ollaan työorientoituneita.

Suomalaine tapa noudata aikataulu. (Maahanmuuttaja)

Tapaamiset aina pitää ja aikatauluja noudatetaan. (Maahanmuuttaja)

Kantasuomalaisille perheille on tärkeää, että monikulttuurisuuden rinnalla päiväkodissa opetetaan suomalaisia arvoja kaikille. Tämä asia on tärkeä myös maahanmuuttajataustaisille perheille, jotka haluavat oppia suomalaisuudesta, säännöistä ja arvoista. Kasvattajat tuovat myös esille sen, että kotouttamisen prosessi

tuntuu joskus turhauttavalta. Kotouttamisen prosessi saa heidät pohtimaan perheen maahanmuuttajataustan ja sen keston huomioimista asiakkuudessa.

Ollaan tykätty että tuolla on pidetty kiinni niistä meijä perinteistä että vaikka joulukirkko ja kaikkia tällästä mutta ihan valasevaa opettaa että mistä kukin kotosin ja mikä on hänen äidinkielsä.

Mä tykään etä he opetavat suomalaisia sääntö ja arvo.

Jos ne on jo kymmene vuotta ollu täällä ja lapset syntyneet Suomessa niin eikö niitä pidä jo kohdella ihan suomalaisena perheenä. (Kasvat-taja)

Kielitaito on otettava huomioon kommunikoitaessa maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Haastatteluihin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat osasivat suomea jo kohtuullisen hyvin, mutta hekin toivoivat, että virallisemmissä asioissa päiväkodissa käytettäisiin tulkkia. Näin varmistettaisiin molemminpuolinen ymmärrys tärkeissä asioissa, jotka useimmiten koskevat lasta.

Jos ei yhteistä kieltä niin tulkki pitäis pyrkiä hankkimaan.

Viralisia jutuja pitäis olla tulkki.

Jos on jotain kasvatukseen liittyviä monimutkaisia asioita niin sit tulkkia käytetään tai pyritään käyttämään. (Kasvattaja)

Hoitosuhteen alus meil on se tulkkitapaaminen. (Kasvattaja)

Kasvattajien omasta mielestä kielitaidon puuttuminen vaikeuttaa heidän työtään. SWOT-analyysi toi tämän selkeästi esiin vahvimpana ulkoisena vaikeutena. Haastatteluihin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät kuitenkaan kokeneet kieltä samanlaiseksi ongelmaksi vaan työntekijät koettiin kekseliäiksi kielen suhteen.

Jos ei ymäre hän sano toisela tavalla niin tule idea etä hän tarkoita tämä asia ku osa suomi niin on helppo keskustella työntekijä kanssa.

Aina ei ymmärrä jos puhu tosi nopeesti mut ei haita.

Työntekijät sitte osa käyttä toinen sana tai selittää käytä jotain helpompi sanaa.

Ei iso asia jos ei aina ymäre kaikki.

Vaikka kielitaito ois puutteellista konkreettisesti näyttää et nyt tehdään tätä mut toistoja se vaatii ja tietynlaista silmää. (Kasvattaja)

Kieliongelmiin ei pidä antaa vaikuttaa viestintään, sillä jokaisella on sananvapauden vedoten oikeus vastaanottaa tietoa (Hirvonen 2002, 140). Työntekijät toimivat täysin oikein pyrkiessään sitten esimerkiksi elekielen tai korvaavien sanojen kautta tukemaan kieltä ja arkipäivän tilanteita vanhemmille.

Kasvattajat näkevät kieliongelman, joka tarkoittaa eritoten suomen kielen täydellistä puuttumista tai sen vajavaisuutta syväksi haasteeksi kasvatuskumppanuuden luomisessa, sen toteuttamisessa sekä muussa vuorovaikutuksessa. SWOT-analyysi nosti myös esiin sen ajatuksen, että kielitaito ei aina pääse kehittymään, koska kielen oppiminen ei motivoi. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt viihtyvät keskenään, he ”liittoutuvat” saman kulttuurin edustajien kanssa.

Joidenkin kasvatukseen liittyvien tai kasvatuksellisten asioiden selittäminen tai selvittäminen vanhempien kanssa ilman kieltä on hankalaa ja aina kun saadaan edelliset koutsattua niin sitten tulee uusia perheitä ja samat asiat eihän se muuksi muutu.

Keskustelut et kasvatuskumppanuuden luominen on vaikeempaa.

Mä en pysty käydä sitä semmosta vuorovaikutusta ku haluaisin.

Suomen kieli ei yksin riitä täällä.

Ryhmässä yli puolet maahanmuuttajia.

VASU keskusteluissa englantia ja ruotsia ollaan käytetty tulkkipalveluita käytetään välillä.

Kasvattajien mielestä maahanmuuttajataustaiset vanhemmat vaikuttavat tyytyväisiltä, arvostavat kasvattajien työtä ja ovat luottavaisia päiväkodin kasvattajien ammattitaitoon. SWOT-analyysi nosti vielä erikseen esiin sen, että kasvattajat kokevat työkokemuksen kautta saamansa ammattitaidon, sensitiivisyyden sekä työpaikan yhteisöllisyyden sisäisenä vahvuutena, joka kannattelee heitä omassa työssään. Tämä tuli esille erityisesti niiden kasvattajien kohdalla, joilla on pitkä työkokemus monikulttuurisuuden parissa. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat ovat tyytyväisiä saadessaan opastusta ja neuvoja suomalaiseen kulttuuriin. Haastattelun osallistuneet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat vahvistivat omissa haastatteluissaan oman tyytyväisyytensä.

Täällä kylä työntekijät osa työnsä.

Työntekijä päiväkotiki empatinen saamme apua heidä kansa he kerto mitä tehdä he autavat meitä kovasti.

He opeta mikä kenkä sukka hyvä mitä pitä pukea vilasuka ja kaikki he kerto.

Vanhemmat niinku rentoutuu meidän kanssa ja oppii luottamaan meihin. (Kasvattaja)

Kasvattajat toivat haastatteluissa esille epäilyn siitä, että kantasuomalaiset vanhemmat saattavat tuntea, että kasvattajien aika ei kohdistu eikä riitä tarpeeksi kantasuomalaisiin vanhempiin ja perheisiin. Näin vanhemmat saattavat kokea, että päiväkodin kasvattajat kohtelevat heitä epätasa-arvoisesti.

Meille on tosi tärkeätä et kaikki pidetään samalla viivalla.

Meillä ei ainakaan ole mitään valittamista kaikilla on samat käyttäytymissäännöt.

Monikulttuurisuus päiväkodissa on hyvä asia.

Haastattelut osoittivat, että kasvattajien huoli oli turha. Kantasuomalaiset haastatteluun osallistuneet vanhemmat olivat sitä mieltä, että varhaiskasvatus on päiväkodissa tasa-arvoista.

9.4 Vanhempien ja kasvattajien kehitysideat

Suomalainen yhteiskunta suhtautuu myönteisesti monikulttuurisuuteen. Globaalissa maailmassa samoin kuten Ristinummen päiväkodissa kulttuurit ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja siksi tuntuu luonnolliselta, että haastatteluun osallistuneet vanhemmat ja kasvattajat toivat haastatteluissa esiin kehitysideoita. SWOT-analyysi tiivistä myös kehitysideoita.

Haastatteluissa osa vanhemmista mainitsi päiväkodissa järjestetyt toiminnalliset tapahtumat, jotka olivat jossain määrin aiemmin tutustuttaneet perheitä toisiinsa. Tällaiselle perheitä yhdistävälle ja mukavaksi koetulle toiminnalle toivottiin jatkoa.

Sellaista osallistavaa toimintaa johon ei tarvita kieltä sellaista yhdessä tekemistä olemista leikkimistä jossa elekielellä pärjää pitkälle.

Hankala ottaa kontaktia, jos ei ole esimerkiksi jotain yhteistä tekemistä kiinnostuksen kohdetta ehkä sen pitäisi olla jotain ohjatun tapaista yhteistä tekemistä kiinnostuksen kohdetta ehkä.

Viime vuonna päiväkodissa vietettiin toiminnallista kevätjuhlaa jossa oli erilaisia tehtäviä joita piti suorittaa perheenä ehkä pitäisi olla jotain tämän tyyppistä muodostaen joukkueita jotka yhteistyössä suorittavat tehtäviä kommunikointia ja tutustumista tuli luontevammin.

Lapsille tapahtumia ja vapaaehtoisena vanhempiki pystyis menee ja me tutustua toisiin.

Kesätapahtuma ku olti ulkona leiki ja piti tehdä joku tehtävä yhdessä joskus me tehdä joku asia yhdessä lyhyt aika mutta se on hyvä yhdessä.

Sekä vanhemmat että kasvattajat ilmaisivat, että yhteisiä kulttuuriin keskittyviä tapahtumia voitaisiin myös järjestää. Useimmat kasvattajat mainitsivat heille itselleen aiemmin suunnatun kehittämisillan, jossa yksi maahanmuuttajataustainen vanhempi oli käynyt kertomassa omasta kulttuuristaan. Tämä nähtiin mielenkiintoisena ja hyödyllisenä tapahtumana. SWOT-analyysi nosti myös esille maahanmuuttajataustaisten vanhempien osaamisen ja tiedon hyödyntämisen.

Jos halutaan oppia kulttuuria tarvitaan enemmän kanssakäymistä ihmisten kesken. Ainahan helpot teemat vieraaseen kulttuuriin tutustumisessa ovat musiikki, tarinat ja ruoka.

Päiväkoti kahvi olisi hyvä kun me tuleme eri maasta että kertoa mikä tärkeä teidä kulttuuri mitä ruoka.

Tälläset elävät kirjastot kouluttaja on itse niistä lähtökohdista kokemuskouluttajat niitä parhaimpia. (Kasvattaja)

Edellisessä kehittämisissä vanhempi kertomas kulttuuristaan ja se koettiin kivaksi et kuuluu ihan oikeesti suoraan kyseisen kulttuurin ihmiseltä tarinaa. (Kasvattaja)

Olis se mahtavaa jos olis enemmän tälläisiä kehitysiloja ja kokemuskouluttajia. (Kasvattaja)

Kasvattajat totesivat, että työ on opettanut tekijäänsä, mutta myönsivät, että koulutukset olisivat hyödyllisiä kaikille, ei vain uusille työntekijöille. Uusilla työntekijöillä ei välttämättä ole aiempaa kokemusta monikulttuurisesta työympäristöstä.

Uusien työntekijöitä otetaan vastaan tapaus kerrallaan konkarityöntekijöitä siirtää tietoa ja uusi työntekijä sitte kyl varmasti kysyy mut sitä vois kyllä ehkä vähän kehittää ja miettiä.

Enemmänkin sais olla vois olla hyvä ihmiselle joka ei ois aiemmin tehnyt työtä monikulttuurisessa ympäristössä.

Tottakai voisi olla niitä koulutuksia enemmän tälläkin hetkellä.

Paljohan se on ollut et työ on opettanut sua ja mitä omissa koulutuksissasi on ollut mutta kyllä varmasti enemmän tarttis sitä ja sitte tota eri kulttuurit ei aina voi ajatella että koko Afrikka on samanlainen kuin on niin valtava maa ja eri kansoja ja kulttuureita et olis kyllä kiva saada enemmän tietoa.

Ei meillä mitään sellasia maahanmuuttajaperehdyttämiskursseja.

Kulttuurien välistä viestintää voi oppia, mutta sen edellytys on olla sellaisessa ympäristössä, että viestintätaitoja voi omaksua ja kehittää. Jokaisen oppimisen prosessi etenee omaan tahtiinsa, ja oma motivaatio on myös tärkeä asia viestintätaitojen kehittämisessä.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tuloksissa on huomioitava se, että haastatteluihin osallistuneet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät ole jääneet oman kulttuurinsa vangiksi. He olivat kaikki asuneet jo pitkään Suomessa, osasivat suomen kieltä ja tunsivat suomalaista kulttuuria. Joillakuilla haastatteluun osallistuneilla vanhemmillä oli suomi kotikielenä, ja oman äidinkielen käyttö oli arjessa jäänyt vähäisemmäksi. He näkivät, että suomen kielen osaaminen, tapojen sekä arvojen omaksuminen on tärkeä osa uutta kulttuuria ja siihen sopeutumista.

Haastatteluun osallistuneet kasvattajat ovat taas vastauksissaan tuoneet esille näkökulmia ja kokemuksia työstä, jota he tekevät päiväkodissa sellaisten vanhempien kanssa, joilla ei ole kielitaitoa tai kulttuurituntemusta tai ne ovat puutteellisia. Taustalla vaikuttaa mahdollisesti esimerkiksi se, että maahanmuuttajataustainen perhe on äskettäin vasta saapunut Suomeen tai perheellä on vahvat siteet omaan perhe- ja kulttuuriyhteisöön, jolloin suomen kieli ja kulttuuri eivät motivoi. Maahanmuuttaja voi mahdollisesti kokea riittäväksi ja myös helpommaksi olla yhteyksissä oman perheenjäsenten tai saman kulttuurin edustajien kanssa.

Haastatteluun osallistuneet kantasuomalaiset vanhemmat suhtautuivat monikulttuurisuuteen positiivisesti. He näkivät monikulttuurisuuden osaksi suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuutta.

Tutkimuksessa oli tavoitteena saada tietoa monikulttuurisesta vuorovaikutuksesta aikuisten välisissä kontakteissa Ristinummen päiväkodissa. Aineistoa tuli paljon, mutta vastauksissa oli paljon yhteneväisyyttä, ja siksi oli helppo edetä ja tehdä yhteenvetoa tutkimuskysymysten pohjalta.

Vanhempien välillä kielellistä vuorovaikutusta oli vähän, mutta haastatteluun osallistuneet vanhemmat eivät nähneet vähäisen vuorovaikutuksen taustalla kieliongelmaa vaan lapsiperheen kiireisen arjen sekä yhteisten mielenkiinnon kohteiden puuttumisen. Yhteiset mielenkiinnon kohteet lähentäisivät vanhempia ja tekisivät heitä keskenään tutuiksi. Osa vanhemmista totesikin, että lasten kasvaessa, har-

rastaessa ja heidän kanssakäymisensä lisääntyessä ehkä myös vanhemmat tutustuvat toisiinsa.

Kasvattajat taas ilmaisivat yhteisen kielen puuttumisen vaikeuttavan kasvatuskumppanuuden toteutumista vanhempien kanssa sekä kuormittavan heitä työssään. Kasvatuskumppanuus on merkittävä osa vanhempien ja kasvattajien välisessä vuorovaikutuksessa ja ilman kieltä kasvatuskumppanuus ei avaudu maahanmuuttajataustaisille vanhemmille.

Tutkimustuloksissa nousee kuitenkin esille se, että pitkän työkokemuksen monikulttuurisuudesta päiväkotiympäristössä omaavat kasvattajat ovat omaksuneet työssään ja lähestymistavoissaan ne kompetenssien osatekijät, joita tarvitaan kulttuurisensitiivisessä työssä. Heillä on herkkyyttä havaita, tunnistaa ja ymmärtää erilaisia ominaisuuksia ja käytäntöjä ja toimia tilanteen mukaan. Näitä kompetensseja kasvattajat voivat käyttää ja he käyttävätkin kaikkien perheiden kanssa, sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajataustaisten vanhempien kanssa. Nämä kulttuurien väliset kompetenssit helpottavat tunnistamaan eroja oman ja toisen kulttuurin välillä ja helpottavat vuorovaikutusta yleensä.

Tutkimuksen mukaan haastatteluun osallistuneet vanhemmat ovat hyvin tyytyväisiä päiväkodin henkilökuntaan ja perheiden tasavertaiseen kohteluun. Maahanmuuttajataustaiset vanhemmat näkevät kasvattajat kekseliäinä empaattisina viestijöinä, jotka tarjoavat monipuolista tukea Suomeen sopeutumisessa. Minkäänlaisia ristiriitoja ei tullut esille vuorovaikutuksessa näiden haastattelujen myötä, mutta vastauksissa näkyy suomalaisen individualistisen kulttuurin ero suhteessa yhteiskulttuureihin.

Kulttuurien väliset erot eivät haastattelujen mukaan ole johtaneet minkäänlaisiin aikuisten välisiin konflikteihin päiväkotiympäristössä. Parkkipaikkakäyttäytyminen on herättänyt närkästystä kantasuomalaisissa vanhemmissa, mutta asiaa ei haastattelujen mukaan ole viety eteenpäin. Jonkinlaista asioiden selvittelyä oli vaatinut esikouluikäisten lasten kännykkäkäyttäytyminen. Kantasuomalaiset vanhemmat olivat sen johdosta ottaneet yhteyttä maahanmuuttajataustaisiin vanhempiin, mutta he eivät olleet saaneet tekstiviestiinsä vastausta. Kännykkähäiriköinti oli kuitenkin

loppunut ja kantasuomalaiset vanhemmat kokivat tämän riittäväksi ratkaisuksi asiassa.

Oma kulttuurisidonnaisuus nousee esiin hyvin maltillisesti vanhempien haastatteluissa. Se nousee esille tilanteissa, joissa vastapuoli on reagoanut odottamattomalla ja itselle vieraalla ja oudolla tavalla. Tällöin helposti turvaudutaan stereotypioihin. Kasvattajien kulttuurisidonnaisuus näkyy heidän monokronisessa aikakäsityksessään, vaikka aikataulut kuuluvat tietenkin kiinteänä osana myös heidän työkuvaansa. Monokroninen aikakäsitys on osa suomalaista elämäntapaa. Aikatauluissa edetään suunnitelmien mukaan. Päiväkodin arki ja juhlien järjestelyt hankaloituvat, kun maahanmuuttajilla on useimmiten vaikeuksia noudattaa suomalaista täsmällisyyttä.

Kaksi maahanmuuttajataustaista vanhempaa korosti keskustelun merkitystä ymmärryksen lisääjänä. Keskustelu koettiin tärkeäksi jo senkin tähden, että tulevaisuudessa nämä lapset hyvin suurella todennäköisyydellä kasvavat ja tekevät asioita edelleen yhdessä. Vanhemmat totesivat, että olisi hyvä hieman tuntea toisiinsa, jos vanhemmilla on myöhemmin elämässä tarvetta pitää lasten takia yhteyttä.

Kulttuuritiedon lisääminen koettiin hyödylliseksi niin vanhempien kuin kasvattajien keskuudessa. Tutkimustulosten perusteella voidaan ehdottaa seuraavia menetelmiä monikulttuurisen vuorovaikutuksen kehittämiseksi päiväkodissa:

1) Mentori

Varata oma mentori uusille työntekijöille. Mentorilla on kokemusta päiväkodista. Hän perehdyttää sekä siirtää tietojaan ja osaamistaan uudelle työntekijälle.

Tulevaisuudessa on tilanteita, joissa työntekijöitä siirtyy päiväkodista toiseen työpaikkaan tai eläkkeelle, jolloin uusia työntekijöitä on odotettavissa. On hyvä myös huomioida se, että jossain ryhmässä saattaa olla vain uusia työntekijöitä.

2) Kehitysilat

Suomea jo ymmärrettävästi puhuvat maahanmuuttajataustaiset vanhemmat tai isosisarukset toimivat eräänlaisina kokemuskouluttajina työntekijöille ja mahdollisesti muille vanhemmille. He kertovat elävän kirjaston periaatteella omasta maastaan ja kulttuuristaan, jolloin kulttuuritietous lisääntyy.

3) Perheille suunnatut toimintatapahtumat päiväkodissa

Kaikille perheille suunnatut toimintatapahtumat, joiden tarkoitus on osallistaa perheitä ja tutustuttaa heitä toisiinsa yhteisen tekemisen parissa. Toiminnallisuus vähentää kielen tuomia mahdollisia haasteita, kasvattaa yhteisöllisyyttä ja tukee vuorovaikutusta, joka helpottaa myös työntekijöiden työtä.

Kaikkien haastatteluun osallistuneiden vanhempien vastauksista on tulkittavissa se, että he toivovat kulttuurien välisen vuorovaikutuksen olevan osa lasten sosiaalisuusioprosessia varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat toivovat varhaiskasvatuksen sensitiivisesti suunnatun opetuksen ja tiedon seuraavan lasta aikuisuuteen, jotta monikulttuurisuudesta tulisi näin tulevaisuudessa luonnollinen asia kaikille.

11 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessi on kiinnostava ja opettavainen matka. Salapoliisin tavoin on tullut tutkittua aineistoa. Mielenkiintoista ja tärkeää on opinnäytetyöprosessin etenemisen kannalta se, että tekee työtä itseä kiinnostavasta aiheesta. Ajankohtaisuus lisää myös mielenkiintoa. Näkisin, että osana omaa ammatillista kasvua olisi hienoa päästä mukaan erilaisiin monikulttuurisuutta koskeviin kehityshankkeisiin.

Esille tuodut kehitysideat ovat tässä vaiheessa vasta ehdotuksia ja kokeilujen jälkeen voidaan arvioida ideoiden soveltuvuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Nähdäkseni joku AMK-opiskelija voisi hyvin ilahtua valmiista aiheesta ja tehdä toiminnallisen opinnäytetyön Ristinummen päiväkodille aiheenaan nämä perheille suunnatut toimintatapahtumat. Näin työntekijät eivät kuormittuisi tämän kehitysidean toteuttamisesta. Vaasaan voitaisiin myös tulevaisuudessa ajatella omaa varhaiskasvatuksen monikulttuurisuusohjaajaa tueksi työntekijöille.

Mielestäni olisi tärkeää, että mentorisysteemiä kehitettäisiin. Tulevaisuuden uudet työntekijät pääsisivät paremmin sisään uuteen ympäristöön ja työyhteisöön. Omalta yhteyshenkilöltä voisi aina tarvittaessa kysyä asioita, jos tuntee olonsa epävarmaksi. On tärkeä muistaa, että kulttuurien välinen sensitiivisyys ei ole itsestäänselvyys, ei vaikka se sisältyy esimerkiksi sosionomin (AMK) koulutuksen kompetensseihin. (Innokylä, [viitattu 28.8.2019].) On vaikea omata tätä kulttuurien välistä sensitiivisyyttä automaattisesti, jos ei ole aiempaa kokemusta monikulttuurisuudesta ei työ- eikä yksityiselämässä. Kulttuurien välinen osaaminen on joka tapauksessa elämänpitäinen prosessi.

Kaupungeissa ja kunnissa on tavoitteena entistä enemmän kehittämisen ilmapiiri. Useimmiten se on kuitenkin yhteydessä lakimuutoksiin tai kustannussäästöihin, varsinkin julkisella sektorilla. Johtajuudella on suuri merkitys missä tahansa kehittämisprosessissa. Johtajan rooliin kuuluu se, että työntekijöiden näkökulmasta heidän perustarpeensa työyhteisössä toteutuvat. Näin työntekijät kokevat tulevaisuutta huomioiduiksi ja voivansa vaikuttaa asioihin. Toiminnan kehittäminen on myös merkki hyvästä johtajuudesta. Kun ajattelen Ristinummen päiväkotia, niin päiväkodinjohtaja oli erittäin innostunut ottaessani häneen yhteyttä ja esittäessäni opin-

näytetyön aiheeni. Päiväkodinjohtaja Hannele Katajisto toivotti minut hyvin lämpimästi tervetulleeksi ja taustalla vaikuttivat varmasti hänen kokemuksensa työyhteisön kuormittumisesta. Hän siis toimi hyvän johtajan tavoin. Ristinummen päiväkodissa tutkimustuloksia odotellaan ja toivon, että heille on tutkimustuloksista hyötyä.

LÄHTEET

- Abdallah-Preteuille, M., 1999. *L'éducation interculturelle*. Paris: QSJ.
- Bennet, M.J., 1993. Towards ethnorelativism: A development model of intercultural sensitivity. Teoksessa: R.M. Paige (Eds.) *Education for the Intercultural Experience*. Yarmouth: Intercultural Press Inc., 21–71.
- Dervin, F. & Keihäs, L. 2013. Johdanto uuteen kulttuurienväliseen viestintään ja kasvatukseen. *Kasvatusalan tutkimuksia* 63. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura Fera.
- Donner, K. 2012. Kielen evoluutio: biologisten lähestymistapojen mahdollisuudet ja rajoitukset. Teoksessa: O. Aaltonen, M. Lehtinen & R. Alanko (toim.) *Näkökohtia puheen alkuperästä*. Tampere: Mediapinta, 35–51.
- Dufva, H. 2002. Kielen ja ajattelun suhteesta eli mitä Sapir ja Whorf todella sanoivat? Teoksessa: H. Dufva & M.Lähteenmäki (toim.) *Kielentutkimuksen klassikoita. Soveltavan kielentutkimuksen teoriaa ja käytäntöä* 4. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 155–177.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Fogel, A. 1993. *Developing through relationships. Origins of communication, self and culture*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Frisk, O. & Tulkki, H. 2005. *Kulttuuriavain*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Gripsrud, J. 2002. *Distinctions: social difference, lifestyle and taste. Understanding media culture*. London: The Hodder Headline Group.
- Halinoja, R. 1996. Kouluttautuminen monikulttuurisuuteen. Teoksessa: E. Saksala (toim.) *Me ja muut. Kulttuurienväläinen viestintä*. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 115–131.
- Halinoja, R. 1996. Kansainvälinen tapakulttuuri. Teoksessa: E. Saksala (toim.) *Me ja muut. Kulttuurienväläinen viestintä*. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 132–145.
- Hall, E. 1973. *The silent language*. New York: Anchor Press Doubleday.
- Helin, K. 1998. *Yhdessä menestymisen taito*. Hämeenlinna: Karisto Oy.

- Hiirikoski, J. 2006. Kieli kääntäjän työkaluna: lauserakenteiden merkityksestä. Teoksessa: J. Tommola (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, 37–55.
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 1980. Teemahaastattelu. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirvonen, E. 2002. Lopettakaa ajojahti! Vaikka väkisin? Paremmat pelisäännöt. Teoksessa: K. Nordenstreng & A. Heinonen (toim.) Mediaetiikan kipupisteet. Tampere: Mediapinta, 139–144.
- Hofstede, G. 1991. cultures and Organizations. Software of the Mind. London: McGraw-Hill Book Company.
- Hypönen, H. 2008. Towards a joint view of the European health priorities. [Verkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehitys. [Viitattu 11.8.2019]. Saatavilla <http://www.stakes.fi/verkojulkaisut/raportit/R15-2008-VERKKO.pdf>
- Jokikokko, J. 2010. Teacher's intercultural learning and competence. [Verkojulkaisu]. Oulu: University of Oulu, Faculty of Education. Academic dissertation. [Viitattu 4.8.2019]. Saatavana: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514263705.pdf>
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen opas. Teoksessa: R. Heikkinen (toim.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja 134. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. Teoksessa: T. Makkonen (toim.) Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja –sarja 202. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja Sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.
- Kivikuru, U. 2002. Toiseus mediassa. Teoksessa: K. Nordenstreng & A. Heinonen (toim.) Mediaetiikan kipupisteet. [Verkojulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto, Tiedotusopin laitos, Sarja / Series C35 / 2002, 55-60. [Viitattu 4.8.2019]. Saatavana: <https://docplayer.fi/19241863-Marraskuussa-2001-jarjestettiin-tampereen-yliopistossa.html>
- Kurki, L. 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Lavento, M. 2012. Puheen evoluutio – arkeologin näkökulma. Teoksessa: O. Aaltonen, M. Lehtinen & R. Alanko (toim.) Näkökohtia puheen alkuperästä. Tampere: Mediapinta, 52–65.
- Lindroos, J-E. & Lohivesi, K. 2010. Onnistu strategiassa. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Munter, H. 1995. Minä muiden kanssa: minun sosiaalinen synty. Teoksessa: P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 66–86.
- Mutka, U. 1998. Sosiaalityön neljäs käänne. Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan asiantuntijuuden jälkeen. [Verkkojulkaisu]. Jyväskylä: SoPhi. [Viitattu 24.07.2019]. Saatavana: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47886/SoPhi27_978-951-39-6478-8.pdf
- Narvaez, D. & Hill, P.L. 2010. The Relation of multicultural experiences to moral judgment and mindsets. Teoksessa: Journal of Diversity in Higher Education 3(1). National Association of Diversity Officers in Higher Education, 43–55.
- Nieminen, M. 2014. Monikulttuurinen asiakastyö. Helsinki: Tietosanoma
- Nilsson, B. & Waldemarson, A-K. 2007. Kommunikation. Samspel mellan människor. 3. upplagan. Poland: Studentlitteratur.
- Opetushallitus. Ei päiväystä. Kehittäminen ja kansainvälisyys. [Verkkosivu] [Viitattu: 6.8.2019]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/kehittaminen-ja-kansainvalisyys>
- Opetushallitus. Ei päiväystä. Koulutus ja tutkinnot. Varhaiskasvatus. [Verkkosivu] [Viitattu: 4.8.2019]. Saatavana: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Ei päiväystä. Ministeriö. Kansainvälinen yhteistyö. YK ja Unesco. [Verkkosivu] [Viitattu: 28.8.2019]. Saatavana: <https://minedu.fi/kv>
- Pitkänen, P. & Raunio M., 2011. Kohtaamisia ja kokemuksia monikulttuurisissa toimintaympäristöissä. Teoksessa: P. Pitkänen (toim.) Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Vastapaino, 227–237.
- Raunio, M., Säävälä, M., Hammar-Suutari, S. & Pitkänen, P. 2011. Monikulttuurisuus ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen areenat. Teoksessa: P. Pitkänen (toim.) Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Vastapaino, 17–50.
- Räsänen, R. 2000. The Global Village as a Challenge for Teacher Education. Teoksessa: V. Sunnari & R. Räsänen (Eds.) Ethical challenges for teacher education and teaching. Special focus on gender and multicultural issues: Faculty of education, University of Oulu 2000. [Verkkojulkaisu]. Acta universitatis Ouluensis E 45, 115–130. [Viitattu 3.8.2019]. Saatavana: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn951425869X.pdf>
- Räsänen, R. & San, J. 2005. Conditions for intercultural learning and co-operation – Terveydenhuollon sosiaalityöntekijät asiakkaiden toimijuuden tilojen rakenta-

- jina. Teoksessa: Räsänen, R., San, J. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in educational sciences 23. Helsinki: Finnish Educational Research Association.
- Salo-Lee, L. 1996a. Ei-Kielellinen viestintä. Teoksessa: E. Saksala (toim.) Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 58–71.
- Salo-Lee, L. 1996b. Kielellinen viestintä. Teoksessa: E. Saksala (toim.) Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 36–57.
- Salo-Lee, L. 1996c. Kieli, kulttuuri ja viestintä. Teoksessa: E. Saksala (toim.) Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 6–35.
- Salo-Lee, L. 1996d. Minä, me ja muut. Teoksessa: E. Saksala (toim.) Me ja muut. Kulttuurienvälinen viestintä. Helsinki: Yle-Opetuspalvelut, 88–98.
- Sapir, E. 1949. Selected writings of Edward Sapir in language, culture and personality. Berkeley: Technology University of California Press of Massachusetts Institute of Technology.
- Saukkonen, P. 2016. Monikulttuurisuuden tilastointi kaipaa uudistamista. [Verkkolehtiartikkeli]. Tieto&trendit. Asiantuntija-artikkelit ja ajankohtaisblogit. [Viitattu 3.8.2019]. Saatavana: <http://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2016/>
- Schubert, C. 2007. Monikulttuurisuus mielenterveytyössä. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Siikala, A-L. (toim.) 1997. Toisiinsa virtaavat maailmat. Teoksessa: A.M. Viljanen & M. Lahti (toim.) Kaukaa haettua: Kirjoituksia antropologisesta kenttätyöstä. Helsinki: Suomen antropologinen seura, 46–48.
- Innokylä. 29.4.2016. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen kompetenssit. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu: 28.8.2019]. Saatavana: <https://www.innokyla.fi/documents/1167850/5e8f1ef1-7a5b-4dfb-a629-0ea09dbfe904>
- Talib, M-T. 2005. Eksotiikkaa vai ihmisarvoa. Opettajan monikulttuurisesta kompetenssista. Kasvatusalan tutkimuksia – Research in Educational Sciences 21. Helsinki: Suomen kasvatustieteellinen seura.
- Talib, M., Löfström, J. & Meri, M. 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajille. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Talvitie, V. 1999. Mielen kielellistyminen ja puhumisen evoluutio. Teoksessa: J. Ihanus (toim.) Kulttuuri ja psykologia. Helsinki: Yliopistopaino ja kirjoittajat, 77–95.

- Tilastokeskus. 2017. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajat väestössä. Maahanmuuttajataustainen väestö alueittain. Visualisointi kunnittain. Ulkomaalaistaustaisten osuus 2017. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.07.2019]. Saatavana: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus. 2018. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Maahanmuuttajat väestössä. Maahanmuuttajataustainen väestö alueittain. Visualisointi kunnittain. Vieraskielisten osuus 2017. [Verkkosivu]. [Viitattu 24.07.2019]. Saatavana: <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Unesco. Ei päiväystä. Protecting Our Heritage and Fostering Creativity. [Verkkosivu] [Viitattu: 4.8.2019]. Saatavana: <https://en.unesco.org/themes/protecting-our-heritage-and-fostering-creativity>
- Vaasan kaupunki. 31.5.2017. Varhaiskasvatussuunnitelma. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia. Paikallisesti päätettävät asiat. Vaasan kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 5.8.2019]. Saatavana: https://www.vaasa.fi/sites/default/files/vaasan_kaupungin_varhaiskasvatussuunnitelma_01082017.pdf
- Vaasan kaupunki. Ei päiväystä. Tietoa kaupungista. Kaupungin kehittäminen. Kaupungin strategia. [Verkkosivu]. [Viitattu 6.8.2019]. Saatavana: <https://www.vaasa.fi/kaupungin-strategia>
- Vaasan kaupunki. Ei päiväystä. Tietoa kaupungista. Eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatus. [Verkkosivu]. [Viitattu 28.8.2019]. Saatavana: <https://www.vaasa.fi/maahanmuuttajataustaisten-lasten-varhaiskasvatus>
- L 13.7.2018/540. Varhaiskasvatuslaki
- Varto, J., 1993. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Terveiden- ja sairaanhoitajan kirjasto. Hygienia-sarja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Välimäki, J. 2006. Basic concepts of intercultural communication. Teoksessa: J. Tommola (toim.) Kieli ja kulttuuri kääntäjän työvälineinä. Turku: Turun yliopisto, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus, 127–143.
- Weber, R. 1990. Basic Content Analysis Series: Quantitative Applications in the social sciences 49. London: Sage.
- Whorf, B.L., 1956. Language, thought and reality. Cambridge: Technology Press of Massachusetts Institute of Technology.

LIITTEET

Liite 1. Suomenkielinen haastatteluilmoitus vanhemmille

Liite 2. Englanninkielinen haastatteluilmoitus vanhemmille

Liite 3. Kyselylomake päiväkodin työntekijöille

Liite 4. Kyselylomake kantasuomalaisille vanhemmille

Liite 5. Kyselylomake maahanmuuttajataustaisille vanhemmille

Liite 1. Suomenkielinen haastatteluilmoitus vanhemmille

Hei,

Olen Maarit Ojanen, sosionomi-opiskelija Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Opintoni alkavat olemaan loppusuoralla ja aloittelen opinnäytetyötäni.

Olen valinnut aiheekseni ”**Monikulttuurinen vuorovaikutus Ristinummen päiväkodissa – aikuisten välinen vuorovaikutus**”.

Kerään analysoitavaa aineistoa haastattelujen avulla ja siihen toivoisin osallistujia.

Haastattelut säilyvät nimettöminä kertomuksina. Haastattelussa on 3-4 kysymystä ja välitän ne haastateltaville ennakkoon. On hyvä saada rauhassa miettiä, mitä kysymyksistä nousee mieleen. Itse haastattelut toteutetaan sitten tämän kevään aikana haastateltavalle parhaiten sopivana ajankohtana.

Haluaisin onnistua mahdollisimman hyvin tässä työssä. Yksin en tähän kykene ja siksi toivoisin apua teiltä lasten huoltajilta, ml. kantasuomalaiset että maahanmuuttajat, sekä kaikilta päiväkodissa työskenteleviltä henkilöiltä.

Minulle tai päiväkodinjohtaja Hannele Katajistolle voi ilmoittaa halukkuutensa osallistua haastatteluun sekä tarvittaessa saa lisätietoja.

Yhteistyötä odotellen,

Maarit Ojanen
Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Maarit.Ojanen@seamk.fi

Liite 2. Englanninkielinen haastatteluilmoitus vanhemmille

Hello,

My name is Maarit Ojanen. I am currently studying social services and healthcare at the University of Applied Sciences in Seinäjoki. I am about to reach the end of my studies and therefore have started to plan the thesis.

"Multicultural interaction at the Ristinummi day-care –interaction between adults" – the subject of my bachelor thesis.

I plan to collect the material to be analysed through face-to-face interviews and would like to invite you to participate!

The interviews will remain anonymous stories. There will be 3-4 questions to be answered and I will provide the questions beforehand. It is good to take the time needed and thoroughly think what comes to mind with these questions. The interviews will then be carried out when best corresponding to your agenda during this spring.

I would need your help to be as successful as possible with this thesis. Therefore, I would be happy if guardians, parents, day care staff members could participate in the interviews and provide me with stories that I could use as basis in my work.

Should you wish to participate, please let me know, or you can also inform the day-care manager Hannele Katajisto about your interest. If you wish to have more information, please let us know!

I look forward to collaborating with you,

Maarit Ojanen
University of Applied Sciences of Seinäjoki
Maarit.Ojanen@seamk.fi

Liite 3. Kyselylomake päiväkodin työntekijöille

**MONIKULTTUURINEN VUOROVAIKUTUS AIKUISTEN VÄLILLÄ RISTINUM-
MEN PÄIVÄKODISSA**

*Kysymykset päiväkodin työntekijöille:

- 1) Minkälaisena kontaktit näkyvät vanhempiin päiväkodin monikulttuurisessa arjessa?
- 2) Miten monikulttuurisuus näyttäytyy omassa työtehtävässasi?
- 3) Missä koet onnistuneesi? Kerro tilanteita, joissa löysit hyvän ratkaisun.
- 4) Mikä on ollut tai on yhä vaikeaa? Kerro jostain haastavasta tilanteesta.
- 5) Minkälaisia eväitä työntekijät mielestäsi tarvitsisivat monikulttuurisessa työympäristössä?

Esim. tietoja, taitoja, työnohjausta jne. Kuinka uudet työntekijät perehdytetään monikulttuuriseen työympäristöön?

KIITOS HAASTATTELUSTA JA AVUSTASI OPINNÄYTETYÖSSÄNI!

Maarit Ojanen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Maarit.Ojanen@seamk.fi

Liite 4. Kyselylomake kantasuomalaisille vanhemmille

**MONIKULTTUURINEN VUOROVAIKUTUS AIKUISTEN VÄLILLÄ RISTINUM-
MEN PÄIVÄKODISSA**

*Kysymykset kantasuomalaisille vanhemmille:

- 1) Minkälaisia ajatuksia ja tunteita monikulttuurisuus lapsen omassa päiväkodissa herättää?
- 2) Minkälaiset asiat/tapahtumat/kohtaamiset muiden vanhempien kanssa ovat jääneet mieleen mukavina, hauskoina, opettavaisina? Kerro joistain tilanteista, tapahtumista.
- 3) Minkälaiset asiat/tapahtumat/kohtaamiset muiden vanhempien kanssa ovat olleet harmittavia ja miksi? Kerro joistain tilanteista, tapahtumista.
- 4) Onko teidän perhe päiväkodin ulkopuolella tekemisissä toisesta kulttuurista tulevan perheen kanssa?
- 5) Mitä suomalaiset vanhemmat ja päiväkodin työntekijät voisivat ehkä oppia muista kulttuureista tulevilta?
- 6) Mitä maahanmuuttajataustaiset vanhemmat voisivat oppia suomalaisilta vanhemmilta?

KIITOS HAASTATTELUSTA JA AVUSTASI OPINNÄYTETYÖSSÄNI!

Maarit Ojanen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Maarit.Ojanen@seamk.fi

Liite 5. Kyselylomake maahanmuuttajataustaisille vanhemmille

MONIKULTTUURINEN VUOROVAIKUTUS AIKUISTEN VÄLILLÄ RISTINUM- MEN PÄIVÄKODISSA

*Kysymykset maahanmuuttajataustaisille vanhemmille:

- 1) Minkälaisia ajatuksia ja tunteita teissä herättää se, että tapaatte lapsenne päiväkodissa eri kulttuureista tulevia aikuisia?
- 2) Minkälaiset asiat/tapahtumat/kohtaamiset muiden vanhempien kanssa ovat jääneet mieleen mukavina, hauskoina, opettavaisina? Kertokaa joistain tilanteista, tapahtumista.
- 3) Minkälaiset asiat/tapahtumat/kohtaamiset muiden vanhempien kanssa ovat olleet harmittavia ja miksi? Kertokaa joistain tilanteista, tapahtumista.
- 4) Onko teidän perhe päiväkodin ulkopuolella tekemisissä toisesta kulttuurista tulevan perheen kanssa?
- 5) Mitä suomalaiset vanhemmat ja päiväkodin työntekijät voisivat ehkä oppia muista kulttuureista tulevilta?
- 6) Mitä maahanmuuttajataustaiset vanhemmat voisivat oppia suomalaisilta vanhemmilta ja päiväkodin työntekijöiltä?
- 7) Mistä pidätte suomalaisuudessa?

KIITOS HAASTATTELUSTA JA AVUSTANNE OPINNÄYTETYÖSSÄNI!

Maarit Ojanen

Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Maarit.Ojanen@seamk.fi